

บทที่ 4

ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตามกฎหมายต่างประเทศ

4.1 ความหมายและลักษณะของวิทยานิพนธ์ในต่างประเทศ

4.1.1 ความหมายของวิทยานิพนธ์ในต่างประเทศ

การทำวิทยานิพนธ์ในต่างประเทศ ถือว่าเป็นการศึกษาวิจัยโดยอิสระ (Independent Study) เพื่อที่จะให้ผู้เรียนรู้ถึงวิธีการทำวิจัยขั้นต้น มีทักษะและประสบการณ์เพื่อที่จะได้เป็นผู้วิจัยต่อไป โดยการศึกษาวิจัยอิสระนั้นจะเป็นที่มาของงานวิจัยที่เรียกว่า "Thesis" และ "Dissertation" ซึ่งสถาบันการศึกษาของไทยในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย ให้คำว่า "Thesis" เมื่อกล่าวถึงงานวิจัยในระดับปริญญาโท และใช้คำว่า "Dissertation" เมื่อกล่าวถึงงานวิจัยในระดับปริญญาเอก ลักษณะดังกล่าวนี้ จัดได้ว่ามีความสอดคล้องกับการศึกษาในระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยในทวีปอเมริกาเหนือและในทวีปยุโรป¹ (บางมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา เรียกงานวิจัยในระดับปริญญาเอก ว่า Thesis ก็มี เช่น Harvard University และ University of Washington) โดยการทำวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโทนั้น จะมีขอบเขตของการศึกษาที่แคบกว่าการศึกษาในระดับปริญญาเอก ขอบเขตที่กว้างนี้อาจจะเป็นจำนวน ตัวแปร ปรากฏการณ์ เหตุการณ์ หรือแนวคิดที่ศึกษา แต่วิทยานิพนธ์ก็ควรที่จะมีแนวความคิดริเริ่มใหม่ (Originality) และสามารถสร้างคุณูปการต่อมวลความรู้ของมนุษย์ (A contribution to human Knowledge) หรือสร้างคุณูปการต่อมวลวรรณกรรม (A contribution to literature) เช่นเดียวกับการทำดุษฎีนิพนธ์

อย่างไรก็ตาม หลักสูตรการศึกษาในระดับปริญญาโทในบางมหาวิทยาลัยในต่างประเทศก็มิได้ทำการกำหนดให้นักศึกษาดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ แต่อาจจะให้สอบประมวลความรู้แทนเท่านั้น (Comprehensive Examination) บางมหาวิทยาลัยก็อาจกำหนดให้นักศึกษาเขียนรายงาน (Research Report) ภาคนิพนธ์ (Term Paper) โครงการพิเศษ (Special Project) ประกอบการสอบประมวลความรู้ เป็นต้น

Collins Cobuild Learner's Dictionary 1996 ได้ให้ความหมายของคำว่า วิทยานิพนธ์ "Thesis" ว่าหมายถึง

¹ สิทธิ อธิสรณ์, การสร้างสรรควิทยานิพนธ์ (สำนักพิมพ์ กราฟฟิก สเปซ จำกัด : กรุงเทพฯ), 2547, หน้าที่ 1.

1) วิทยานิพนธ์ คือ ความคิดหรือทฤษฎีที่ถูกแสดงออกมาเป็นถ้อยคำและเป็นข้อโต้แย้งในเชิงตรรกวิธี (A thesis is an idea or theory that is expressed as a statement and is discussed in a logical way.)

2) วิทยานิพนธ์ คือ งานเขียนชิ้นยาวที่ถูกเขียนขึ้นด้วยความคิดและการศึกษาวิจัยของผู้เขียนเองเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระดับปริญญาเอก (A thesis is a long piece of writing based on your own ideas and research that you do as part of a university degree , especially a PhD.)

นอกจากนี้ University of Western Australia² ได้ให้ความหมายของคำว่า วิทยานิพนธ์ "Thesis" ไว้ดังนี้

วิทยานิพนธ์ คือ ถ้อยคำ/คำกล่าวที่เป็นทางการในเชิงทฤษฎี , แหล่งข้อมูล , มีระเบียบแบบแผน และเป็นการค้นคว้าโครงการวิจัยของนักเรียน. วิทยานิพนธ์นั้น จะต้องมีข้อมูลและเอกสารที่สมบูรณ์อย่างเพียงพอโดยไม่จำเป็นต้องได้รับข้อมูลที่เป็นสารสำคัญมาทำการสนับสนุนเพิ่มเติม. การสอบวิทยานิพนธ์จะเป็นการตีแผ่ผลงานของนิสิตเพื่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงวิชาการ (A thesis (or dissertation) is a formal statement of the theory , source materials , methodology , and findings of a student's major research project. It must be a complete and sufficient document that does not require subsidiary information to substantiate its findings. The examination of the thesis exposes the student's work to scholarly criticism.)

University of Iowa ได้ให้ความหมายของคำว่า "Thesis" ไว้ดังนี้

วิทยานิพนธ์ คือ ผลงานที่มีสาระซึ่งจะเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้ ความชำนาญในด้านที่ตนสนใจ (The thesis is a substantial work that demonstrates your knowledge and skills in a particular area of interest.)

นอกจากนี้ สภามณฑลวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา (The Council of Graduate School) ได้ให้ความหมายของ"วิทยานิพนธ์" ในระดับปริญญาเอก หรือดุษฎีบัณฑิต ว่า วิทยานิพนธ์นั้นเป็นผลงานที่สามารถเสริมวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ

² โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก <http://www.uwo.ca/grad/docs/thesis%252>.

ประการแรก เป็นการฝึกประสบการณ์ทางด้านวิชาชีพอย่างเข้มข้น นิสิตนักศึกษาที่สามารถทำวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จนั้น แสดงว่าเป็นผู้ที่สามารถแยกแยะปัญหาในระดับสูงได้เป็นอย่างดี และสามารถสรุปประเด็นปัญหาได้อย่างเป็นอิสระ และด้วยความสามารถทางวิชาชีพอย่างสูง และ

ประการที่สอง ผลที่ได้จากวิทยานิพนธ์จะนำไปสู่ความรู้ใหม่ในแขนงวิชานั้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การทำวิทยานิพนธ์นั้นถือว่าเป็นงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการใช้ความรู้ ความชำนาญของตน ในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยในเรื่องที่ตนมีความสนใจแล้วนำมาเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ โดยจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องตามหลักวิชาการซึ่งการทำวิทยานิพนธ์นั้นถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ใช้ประกอบการขอจบการศึกษาในระดับปริญญาโท

4.1.2 ลักษณะของวิทยานิพนธ์ในต่างประเทศ

จากที่กล่าวมาในหัวข้อ 4.1.1 จะเห็นได้ว่า การจัดทำวิทยานิพนธ์ในต่างประเทศนั้นจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป ที่ผู้เขียนได้ทำการสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับดังกล่าว ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการจัดทำวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศนั้น เมื่อพิจารณาจากวิธีการได้มาซึ่งหัวข้อวิทยานิพนธ์และกระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์นั้น ทำให้ผู้เขียนเห็นว่า ในการจัดทำวิทยานิพนธ์นั้นสามารถจำแนกประเภทหรือลักษณะของการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ก. วิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์ด้วยตนเอง กล่าวคือ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการสร้างสรรค์เองแทบทั้งสิ้น เริ่มตั้งแต่การหาหัวข้อวิทยานิพนธ์ การทำเค้าโครงวิทยานิพนธ์ เพื่อเสนอขออนุมัติจากทางบัณฑิตศึกษาให้จัดทำเป็นวิทยานิพนธ์ รวมถึงการเขียนวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ พร้อมทั้งจะทำการเสนอสอบวิทยานิพนธ์ โดยอาจารย์ที่ปรึกษานั้นจะมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ (The thesis advisor has the major responsibility of guiding you in completing a thesis.) พร้อมทั้งมีหน้าที่ในการอนุมัติให้นิสิตนักศึกษาทำการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ และสอบวิทยานิพนธ์ (Thesis defense) เมื่อวิทยานิพนธ์ดังกล่าว ได้กระทำไปโดยมีเนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์ตามเค้าโครงวิทยานิพนธ์ที่ได้เสนอมา และเมื่อนิสิตนักศึกษาทำการสอบวิทยานิพนธ์แล้วเสร็จ หากมีความจำเป็นที่จะต้องทำการแก้ไข หรือ เพิ่มเติมข้อมูลในวิทยานิพนธ์ ตามความเห็นของคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ นิสิตนักศึกษาก็จะต้องไปดำเนินการแก้ไข เพิ่มเติมวิทยานิพนธ์ตามที่คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แนะนำเมื่อแก้ไขแล้วเสร็จก็ต้องนำเสนอให้แก่คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์อีกครั้ง เพื่อพิจารณาว่า สิ่งที่แก้ไขเพิ่มเติมมานั้น ถูกต้องตรงตามที่คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้

แนะนำไปหรือไม่ ถ้าถูกต้องแล้ว คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ก็จะอนุมัติให้จบการศึกษา จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ลงมือดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ด้วยตนเอง ใช้ความคิดสติปัญญาและทุนทรัพย์ของตนเป็นหลักในการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยขึ้นดังกล่าวขึ้นมา อาจารย์ที่ปรึกษามีหน้าที่แค่เพียงเป็นผู้คอยให้คำแนะนำเพื่อให้วิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าวเป็นไป โดยมีคุณภาพและได้มาตรฐานถูกต้องตามหลักวิชาการเท่านั้น ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์แต่อย่างใด

ข. วิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยโดยอาจารย์ที่ปรึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ กล่าวคือ วิทยานิพนธ์ในลักษณะดังกล่าว หัวข้อวิทยานิพนธ์มักได้มาจากโครงการวิจัยที่อาจารย์ที่ปรึกษารับมาแล้วทำการแบ่งให้นิสิตนักศึกษาดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ หรือในบางครั้ง นิสิตนักศึกษาก็อาจจะมาขอหัวข้อวิทยานิพนธ์จากอาจารย์ที่ปรึกษาเอง โดยอาจารย์ที่ปรึกษามักจะมอบหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากงานวิจัยไปให้นิสิตนักศึกษาทำ และในการจัดทำวิทยานิพนธ์ในกรณีดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า หัวข้อวิทยานิพนธ์นั้นไม่ได้มีที่มาจากตัวนิสิตนักศึกษาเอง แต่จะมีที่มาจากอาจารย์ที่ปรึกษาหรือทางมหาวิทยาลัย และ อาจารย์ที่ปรึกษาก็มักจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ ซึ่งอาจจะรวมถึงการวางโครงร่างวิทยานิพนธ์ก็เป็นได้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก อาจารย์ที่ปรึกษาอยู่ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย จึงจำเป็นที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ โดยจะทำหน้าที่ในการวางแผนการวิจัย/การทดลองต่างๆ เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ และจะมีนิสิตนักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่วางเอาไว้ เมื่องานวิจัยสำเร็จ นิสิตนักศึกษาก็สามารถนำผลที่ได้จากงานวิจัยทั้งหมดหรือบางส่วนมาเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ในลักษณะดังกล่าวมักจะเป็นการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากทางมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ขั้นตอนในการทำวิทยานิพนธ์ในลักษณะดังกล่าวก็มักจะมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องมือ อุปกรณ์การทดลองต่างๆ ในการทำการวิจัย โดยอุปกรณ์การทดลองต่างเหล่านั้นนั้นก็มักจะมีราคาสูง แต่ทางมหาวิทยาลัยก็มักจะทำให้การสนับสนุนในเรื่องดังกล่าว ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้น อาจารย์ที่ปรึกษามีได้เป็นแค่เพียงผู้ที่คอยให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วมกับนิสิตนักศึกษา ในการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ขึ้นมา นอกจากนี้ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว นิสิตนักศึกษาก็มักจะได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยและสามารถใช้เครื่องมือ อุปกรณ์การทดลองต่างๆ ในการทำการวิจัยจากทางมหาวิทยาลัยอีกด้วย ซึ่งแตกต่างจากการทำวิทยานิพนธ์ประเภทแรกที่นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ลงทุนและดำเนินการสร้างสรรค์ด้วยตนเองแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น

4.1.3 กระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์ของต่างประเทศ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของต่างประเทศนั้น โดยสาระสำคัญแล้วขั้นตอนในการจัดทำ รวมถึง บุคลากร ที่เกี่ยวข้อง มักจะไม่มี ความแตกต่างกันกับการจัดทำวิทยานิพนธ์ในประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องมาจากว่า การจัดทำวิทยานิพนธ์นั้นล้วนแล้วแต่มีขั้นตอนอันเป็นหลักรวมทั้งมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วโลก ได้ยึดถือและนำไปกำหนดเป็นขั้นตอนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยของตน ซึ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์นั้นไม่ว่าจะเป็นวิทยานิพนธ์ชนิด/ประเภทใด บุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องในการจัดทำวิทยานิพนธ์ก็จะมีแค่กลุ่มบุคคลดังต่อไปนี้เท่านั้น คือ

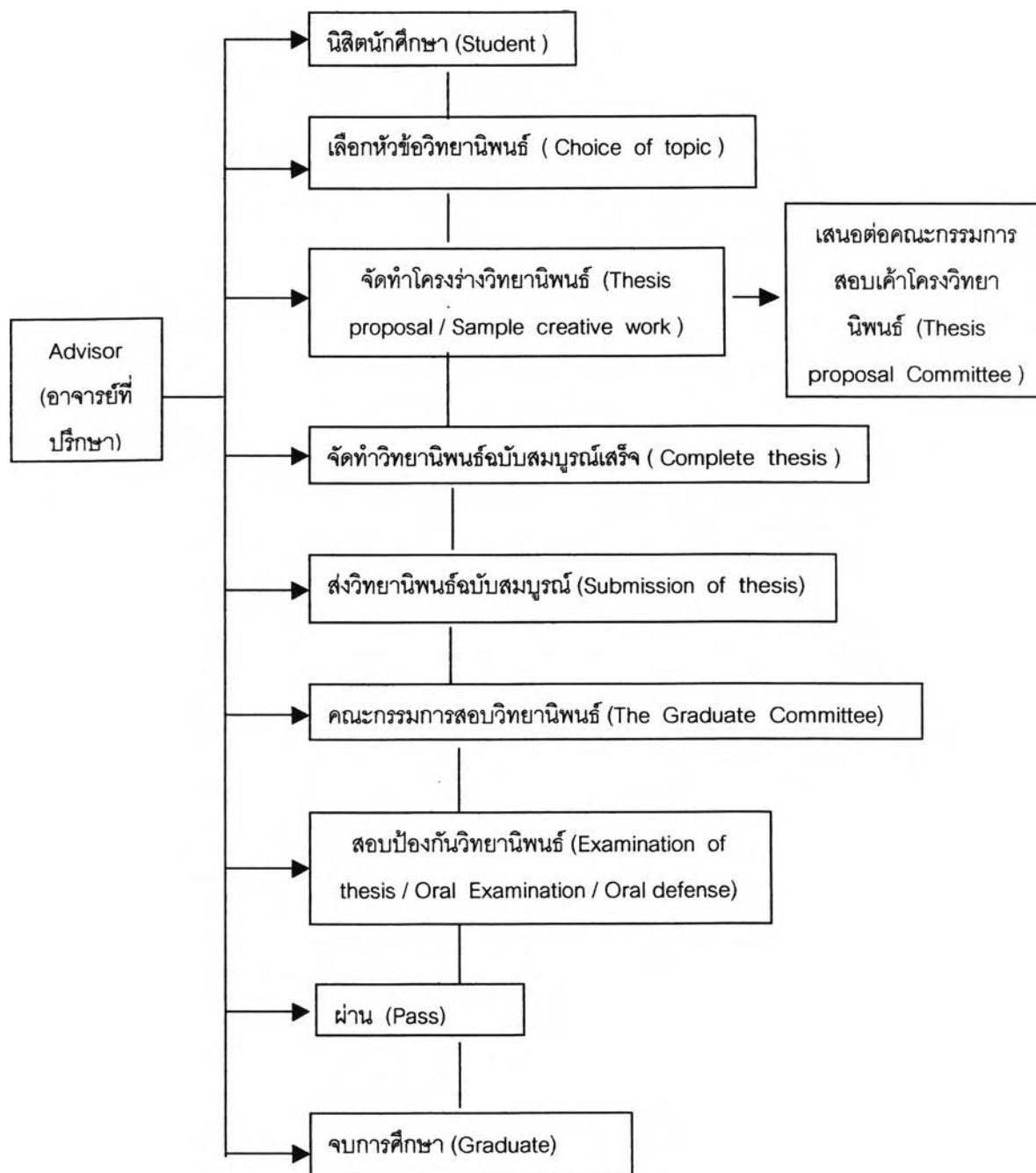
- 1.นิสิต นักศึกษา (Student)
- 2.อาจารย์ที่ปรึกษา (Advisor, supervisor, graduate advisor)
- 3.คณะกรรมการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์ (Thesis Outline Committee , Thesis proposal Committee)
- 4.คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ (Thesis Examiner Board , The University Graduate Committee , Thesis Advisory Committee , Thesis Supervisor Committee)

สำหรับกระบวนการในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของต่างประเทศในปัจจุบันนี้ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาและทำการแยกตามลักษณะการจัดทำวิทยานิพนธ์ได้ออกเป็น 2 ประเภท กล่าวคือ

- ก. กระบวนการในการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์ด้วยตนเองและ
- ข. กระบวนการในการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย

โดยวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์ด้วยตนเองแต่ผู้เดียวนั้น จะมีขั้นตอนในการสร้างสรรค์ดังสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ก. ขั้นตอนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของต่างประเทศ : กรณีวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษา
สร้างสรรค์ด้วยตนเอง

ภาพ 4 : ขั้นตอนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของต่างประเทศ :

กรณีวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์ด้วยตนเอง

จากแผนภาพที่ 4 จะเห็นได้ว่า กรณีของวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากตัวนิสิตนักศึกษานั้น หัวข้อวิทยานิพนธ์นั้นมาจากความสนใจของตัวนิสิตนักศึกษาเอง หลังจากนั้นนิสิตนักศึกษาก็จะจัดทำโครงร่างวิทยานิพนธ์เพื่อนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา โดยอาจารย์ที่ปรึกษานั้น มีหน้าที่ในการให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษา ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้เป็นไปโดยถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษานั้นอาจจะมี มากกว่า 1 ท่านก็ได้ และอาจารย์ที่ปรึกษามักจะเป็นหนึ่งในคณะกรรมการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์นั้นจะทำหน้าที่ตรวจดูหัวข้อโครงร่างอย่างหยาบของวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาได้ทำการเสนอมา ทำการพิจารณาให้คำแนะนำและอนุมัติให้ดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ตามโครงร่างดังกล่าว ถ้าหากคณะกรรมการไม่เห็นด้วยกับหัวข้อและโครงร่างวิทยานิพนธ์ ฉบับดังกล่าว นิสิตนักศึกษาก็จะต้องไปดำเนินการแก้ไขแล้วนำเสนอเข้ามาใหม่³ (Thesis proposal must be approved by the committee⁴) สำหรับหน้าที่ของคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ก็คือ การตรวจสอบและให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี (The thesis advisory committee has the major responsibility of guiding you in completing a thesis) ได้มาตรฐานถูกต้องตามหลักวิชาการหรือไม่ หากมีอะไรที่จะต้องทำการแก้ไขเพิ่มเติมก็จะทำการบอกกล่าวให้นิสิตนักศึกษาไปค้นคว้าหาข้อมูลและทำการพิจารณาแก้ไขใหม่ให้ถูกต้อง กล่าวได้ว่า คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์จะทำหน้าที่เป็น ผู้คอยตรวจสอบคุณภาพของวิทยานิพนธ์นั่นเอง (The student's graduate committee are the gatekeepers who ensure that the quality of your thesis meet certain professional standards.⁵)

เมื่อนิสิตนักศึกษาทำวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์แล้วเสร็จก็จะต้องขอเสนอสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งเรียกว่า การสอบปากป้อน (Oral Examination/ Oral Defense) โดยก่อนที่จะสอบ Oral Defense ได้ นั้น * นิสิตนักศึกษาก็จะต้องได้รับการอนุมัติให้สอบจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เสียก่อน ถ้า นิสิตนักศึกษาสามารถสอบผ่านได้ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ก็จะดำเนินการอนุมัติให้จบการ

³ Thesis guideline , Texas A&M University , Page 1 .

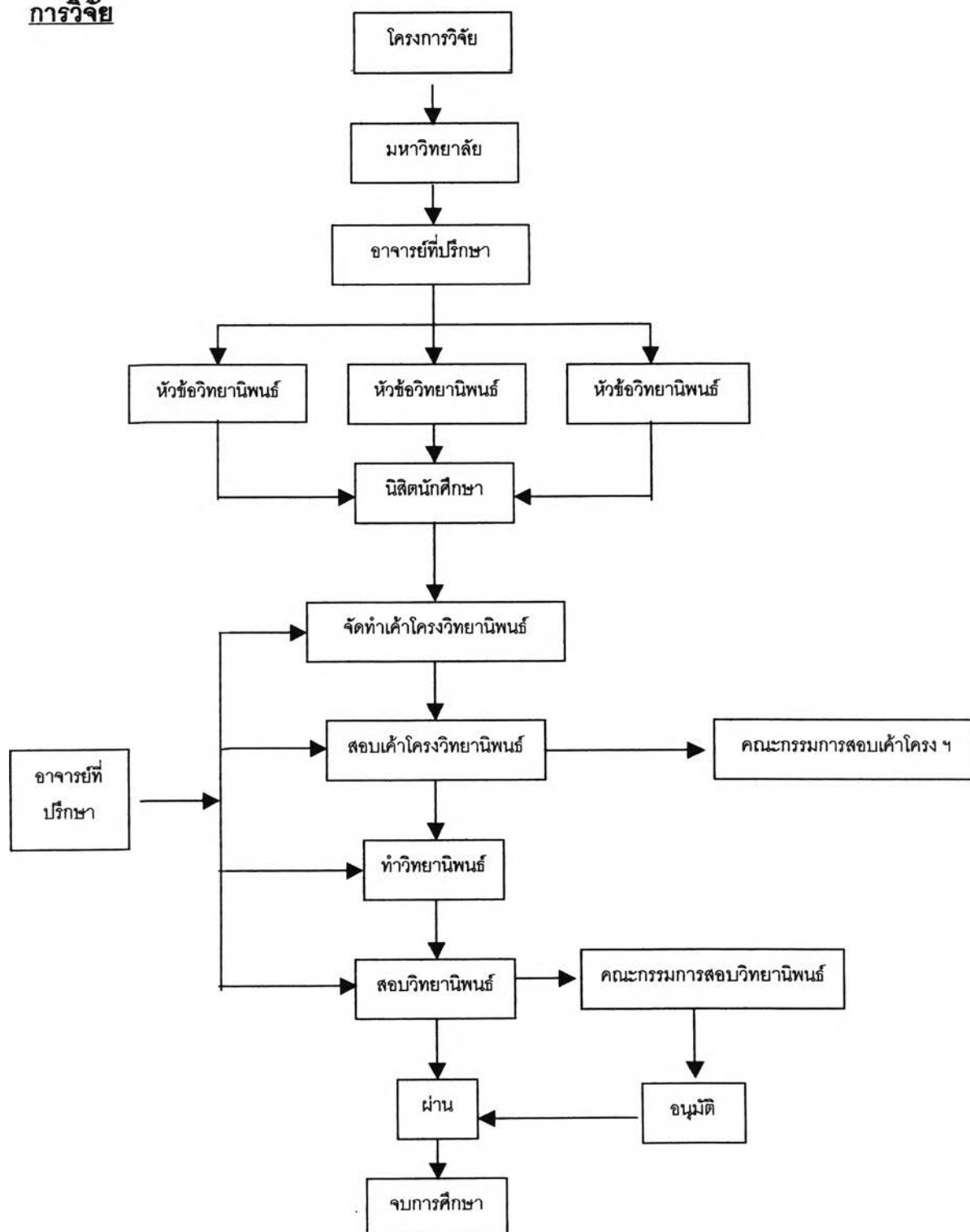
⁴ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก <http://www.cpa.ed.ac.uk/calendar/pgradh/regs/016.html>.

⁵ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก <http://www.iuj.ac.jp/gsir/thesis/writing.html>.

* To fulfill the degree requirement the thesis and the candidate's oral examination must be assessed and approved by a Thesis Examination Committee .The committee must give preliminary approval of the thesis prior to the defense . Available from <http://www.graduateschool.astate.edu/guide1.html/>

ศึกษา โดยการที่นิสิตนักศึกษาจะจบการศึกษาได้นั้นจำเป็นต้องมีการลงนามของอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ปรากฏอยู่ในวิทยานิพนธ์ของตนด้วย เพื่อเป็นการแสดงว่า วิทยานิพนธ์เล่มดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆเรียบร้อยแล้ว

ข. ขั้นตอนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของต่างประเทศ : กรณีวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย

ภาพ 5 : ขั้นตอนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของต่างประเทศ : กรณีวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย

จากแผนภาพที่ 5 จะเห็นได้ว่า ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของต่างประเทศ กรณีวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้น หัวข้อวิทยานิพนธ์มักจะมีที่มาจากโครงการวิจัย (Research Project) ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ดำเนินการแบ่งเป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์มอบให้แก่นิสิตนักศึกษาที่มีความสนใจ ไปดำเนินการจัดทำเป็นวิทยานิพนธ์ทั้งในระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก โดยขั้นตอนในการจัดทำนั้นอาจารย์ที่ปรึกษาก็มักจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ ซึ่งอาจจะรวมถึงการวางโครงร่างวิทยานิพนธ์ก็เป็นได้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก อาจารย์ที่ปรึกษาอยู่ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัย ซึ่งจะต้องทำหน้าที่ในการวางแผนการวิจัย/การทดลองต่างๆ เพื่อให้งานวิจัยดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ โดยมีนิสิตนักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนการที่วางเอาไว้ เมื่องานวิจัยสำเร็จนิสิตนักศึกษาก็สามารถนำผลที่ได้จากงานวิจัยทั้งหมดหรือบางส่วนมาเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ โดยในการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากงานวิจัยนั้นก็จะมี ขั้นตอนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่ไม่แตกต่างจากวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์ด้วยตนเอง กล่าวคือ เมื่อได้หัวข้อวิทยานิพนธ์จากโครงการวิจัยที่ตนสนใจแล้ว นิสิตนักศึกษาจะต้องลงมือทำโครงร่างวิทยานิพนธ์โดยจะมีอาจารย์ที่ปรึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยวางโครงร่างวิทยานิพนธ์ด้วย เมื่อทำโครงร่างวิทยานิพนธ์เสร็จ นิสิตก็เสนอขอสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์โดยจะมีคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบหัวข้อและโครงร่างวิทยานิพนธ์ว่ามีความถูกต้องและมีเนื้อหาครอบคลุมกับหัวข้อวิทยานิพนธ์หรือไม่ โดยอาจารย์ที่ปรึกษามักจะเป็นหนึ่งในคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ เมื่อคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์เห็นชอบด้วยกับโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่นิสิตเสนอมาก็จะอนุมัติให้จัดทำเป็นวิทยานิพนธ์ โดยนิสิตนักศึกษาจะต้องทำวิทยานิพนธ์ตามโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่คณะกรรมการอนุมัติ โดยจะมีอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด และในบางครั้งอาจารย์ที่ปรึกษาก็อาจจะเข้าไปลงมือช่วยนิสิตนักศึกษาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ก็เป็นได้ เมื่อทำวิทยานิพนธ์แล้วเสร็จนิสิตนักศึกษาก็จะเสนอขอสอบวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ โดยจะมีคณะกรรมการอีกคณะหนึ่งซึ่งเรียกว่าคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ว่า สมควรที่จะอนุมัติให้จบการศึกษาได้หรือไม่ ถ้าได้มาตรฐานแล้วก็จะอนุมัติให้จบการศึกษาดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า วิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้น อาจารย์ที่ปรึกษามิได้เป็นแค่เพียงผู้ที่คอยให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วมกับนิสิตนักศึกษาในการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ขึ้นมา นอกจากนี้ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว นิสิตนักศึกษาก็มักจะได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยและสามารถใช้เครื่องมือ อุปกรณ์การทดลองต่างๆ ในการทำการวิจัย จากทางมหาวิทยาลัยอีกด้วย ซึ่งแตกต่างจากการทำวิทยานิพนธ์ประเภทแรกที่นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ลงทุนและดำเนินการสร้างสรรค์ด้วยตนเองแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น

4.2 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของต่างประเทศ

4.2.1 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของประเทศอังกฤษ

4.2.1.1 การได้รับความคุ้มครองตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเบิร์นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม ค.ศ. 1887 และได้มีการแก้ไขกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาเบิร์นซึ่งมีชื่อเรียกว่า Copyright Act 1956 กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้ได้มีการใช้ต่อมาอีกประมาณ 40 ปี ก็ได้มีการแก้ไขใหม่ในปี 1988 โดยเรียกกฎหมายฉบับนี้ว่า The Copyright Designs and Patent Act 1988 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ยังคงบังคับใช้เป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับปัจจุบันของประเทศอังกฤษ

The Copyright Designs and Patent Act 1988 (CDPA 1988) ได้ทำการกำหนดเกี่ยวกับรูปแบบของงานอันมีลิขสิทธิ์ว่า ลิขสิทธิ์ คือ สิทธิในทางทรัพย์สิน (Property right) ซึ่งสามารถทำการโอนได้เหมือนกับทรัพย์สินทั่วไป นอกจากนี้ ตามมาตรา 1 และมาตรา 3A ได้ทำการกำหนดประเภทของงานที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ว่ามี 10 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ งานวรรณกรรม (Literary works) งานนาฏกรรม (Dramatic works) งานดนตรีกรรม (Musical works) งานศิลปะ (Artistic works) งานบันทึกเสียง (Sound recording) งานภาพยนตร์ (Films) งานแพร่ภาพโดยกระจายเสียง (Broadcasting) งานแพร่ภาพด้วยระบบเคเบิล (Cable Programmes) งานจัดเรียงรูปแบบตัวอักษรของงานที่เคยมีการตีพิมพ์มาก่อนแล้ว (The typographical arrangement of published edition) และฐานข้อมูล (Database)

โดยรูปแบบของการคุ้มครองงานที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นการคุ้มครองในระบบปิด⁶ (closed list) กล่าวคือ หากงานใดไม่สามารถจัดอยู่ภายใต้งานหนึ่งงานใดที่กฎหมายได้กำหนดไว้ 10 ประเภทแล้ว งานนั้นก็ไม่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ทันที แม้ว่าจะงานนั้นจะมีการลงทุนลงแรง หรือมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในตัวของงานนั้นก็ตาม ในส่วนของงานวรรณกรรม นาฏกรรมและดนตรีกรรมตามกฎหมายอังกฤษนั้น กฎหมายได้มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะเป็นพิเศษในมาตรา 3(2) ว่า ในการที่จะได้มาลิขสิทธิ์ของงานประเภทดังกล่าวนี้ จะต้องมีการบันทึก (Fixation) ลงในสื่อที่จับต้องได้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือบันทึกด้วยวิธีอื่นใดจึงจะได้

⁶ ดัดแปลงและเรียบเรียงจาก วิซซ์ จีระแพทย์ และ อำนาจ เนตยสุภา, "การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ กรณีเปรียบเทียบระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ." ใน วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช, (กรุงเทพฯ: ปีที่ 14 ฉบับที่ 1, มิ.ย. 2545), หน้า 145.

รับความคุ้มครอง⁷ ส่วนงานประเภทอื่นนอกเหนือจากงานวรรณกรรม นาฏกรรมและดนตรีกรรม กฎหมายมิได้ระบุว่า การบันทึกงานนั้นเป็นสาระสำคัญในการให้ความคุ้มครองตามกฎหมาย ลิขสิทธิ์แต่อย่างใด นอกจากนี้ยังมีหลักการสำคัญของการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์อีกประการหนึ่ง คือ หลัก Originality ซึ่งหลักดังกล่าว กฎหมายลิขสิทธิ์อังกฤษได้มีการบัญญัติไว้ใน article 1(1)2 ว่า งานอันมีลิขสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครองจะต้องเป็นงานที่มีความเป็น Original แต่อย่างไรก็ดี ศาลอังกฤษได้ตีความหลักดังกล่าวไว้ว่า งานที่จะเข้าเกณฑ์ตามหลัก Originality นั้น จะต้องเป็นงานที่เกิดขึ้นโดยผู้สร้างสรรค์งาน (author) โดยไม่มีการลอกเลียนแบบ และงานดังกล่าวจะต้องประกอบขึ้นด้วยทักษะ (Skill) การลงแรง (Labor) หรือการใช้วิจารณญาณ (Judgement) อย่างเพียงพอในการสร้างสรรค์งานนั้นขึ้นมา ในส่วนของงานประเภทฐานข้อมูลนั้น (data) เนื่องจากเป็นงานที่ได้มีการตกลงกันระหว่างสหภาพยุโรปว่าด้วยฐานข้อมูลเมื่อปี ค.ศ. 1996⁸ จึงทำให้การคุ้มครองงานประเภทดังกล่าวมีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากงานประเภทอื่นๆ กล่าวคือ นอกจากงานประเภทดังกล่าวจะต้องเป็นงานที่เข้าเงื่อนไขตามหลักเรื่อง Originality แล้ว งานดังกล่าวยังจะต้องเป็นงานที่เกิดขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างงาน (author's own intellectual creation) เองด้วย⁹

สำหรับหลักเรื่องการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น The Copyright Designs and Patent Act 1988 ได้วางหลักเกณฑ์พื้นฐาน (basic rule) เอาไว้ว่า "The author of a work is the first owner of the copyright in the work..."¹⁰ โดยคำว่า The author หมายถึง The person who created the work. กล่าวคือ ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษได้วางหลักว่า ผู้สร้างสรรค์งานเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์เป็นคนแรก ซึ่งงานที่ได้ทำการสร้างสรรค์มานั้นจะต้องเป็นงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นด้วยความคิดริเริ่มของตนเองมิได้ลอกเลียนแบบใคร แต่งานที่สร้างสรรค์นั้นไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นงานใหม่ (novelty of ideas) ที่ไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน (an original work, not an original idea) นอกจากนี้การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนลิขสิทธิ์ ดังนั้น เมื่อได้มีการสร้างสรรค์งานอันมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์แล้วและได้มีการแสดงออกซึ่งงานนั้น (expression of idea) ผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าวย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์นั้น

⁷ Article. 3(2) , The Copyright Designs and Patent Act 1988.

⁸ Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of database.

⁹ Article. 3A(2) ,The Copyright Designs and Patent Act 1988.

¹⁰สรุปและเรียบเรียงจาก Peter A. Stone, Copyright Law in the United Kingdom and the European Community. (UK: 1990), p.28-29.

4.2.1.2 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ อังกฤษ

The Copyright Designs and Patent Act 1988 Article 1 ได้วางหลักเกี่ยวกับรูปแบบของงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานวรรณกรรม (literary work) ไว้ว่า หมายถึง งานเขียน งานพูด การร้องเพลง รายการ สารบัญ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ตาม article 3(2) แห่ง CPDP 1988 ได้วางหลักว่า สำหรับกรณีเป็นงานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรม การที่จะได้รับความคุ้มครองตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ดังกล่าวนี้ได้จำเป็นต้องมีการบันทึกงาน (Fixation) ลงในสื่อที่สามารถจับต้องได้ และก็ต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร หรือจะกระทำด้วยวิธีการอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการบันทึกงานเสียก่อนจึงจะได้รับความคุ้มครองในฐานะงานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรมตามกฎหมายฉบับนี้ และสำหรับงานสร้างสรรค์ที่มีชื่อเรียกว่าวิทยานิพนธ์ (Thesis) นั้น ก็จัดได้ว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทวรรณกรรม เพราะเป็นผลงานสร้างสรรค์เชิงวิชาการของนิสิตนักศึกษาเพื่อนำไปประกอบการขอจบการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต ซึ่งมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษบางมหาวิทยาลัยก็ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้สร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ว่า วิทยานิพนธ์ต้องเป็นผลงานของนิสิตเท่านั้น มิได้ลอกเลียนจากใคร ยกตัวอย่างเช่น Dublin City University¹¹ ได้มีการกำหนดไว้ใน Academic regulation ว่า

" วิทยานิพนธ์ ต้อง เป็นผลงานสร้างสรรค์ของผู้ที่เข้าทำการศึกษา และจะต้องไม่ใช่งานที่เคยได้มีการส่งไปยังสถาบันแล้ว กล่าวคือ วิทยานิพนธ์ต้องไม่ใช่งานที่เคยมีคนอื่นทำมาแล้ว (The thesis must : be based on a candidate's own work , have not previously formed apart or a whole of a submission for a degree at any acadamic insitution.) " นอกจากนี้ในการทำวิทยานิพนธ์ของ Dublin City University นั้น ทางมหาวิทยาลัยได้มีการกำหนดให้ทำคำประกาศของตัวนิสิตเองว่า วิทยานิพนธ์ชิ้นดังกล่าวมิได้ลอกเลียนแบบใคร ดังมีข้อความดังนี้

The declaration signed by the candidate

" I hereby certify that this material , which I now submit for assessment on the programme of study leading to the award of _____ (insert title of degree for which registered) is entirely my own work and has not

¹¹ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก

been taken from the work of others save and to the extent that such work has been cited and acknowledged within the text of my work”.

Signed : _____

(Candidate) ID NO : _____

Date : _____

คำแปล

ข้าพเจ้า(นิสิตนักศึกษา)ขอรับรองว่า วิทยานิพนธ์ซึ่งข้าพเจ้าได้ส่งให้แก่ทางมหาวิทยาลัย เพื่อประเมินความเหมาะสมในการที่จะได้รับปริญญา เป็นผลงานของข้าพเจ้าเองทั้งสิ้น มิได้เอามาจากงานของผู้อื่นและได้มีการแสดงถึงการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของในงานของผู้อื่นที่ปรากฏอยู่ในงานของข้าพเจ้าแล้ว

นอกจากนี้ตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์อังกฤษ (The Copyright Designs and Patent Act 1988) article 11 ได้วางหลักว่า "ผู้สร้างสรรค์งาน คือ เจ้าของลิขสิทธิ์ (The first owner of any copyright in a work is the author) ซึ่งหลักดังกล่าวนี้ตรงกับหลักเกณฑ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย มาตรา 8 ที่วางหลักว่า "ผู้สร้างสรรค์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น" ทั้งนี้เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้ลงทุน ลงแรง (Labor) ใช้กำลัง ความคิด สติปัญญา (Judgement) และทักษะ (Skill) ในการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมา จึงเป็นการสมควรที่ลิขสิทธิ์ในงานขึ้นดังกล่าวจะตกได้แก่ ผู้สร้างสรรค์ แต่อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวก็มีข้อยกเว้นอยู่ด้วยกัน 4 ประการ ที่วางหลักว่า "ผู้สร้างสรรค์มิได้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงาน" ดังกล่าวได้ต่อไปนี้

1. งานสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นเพื่อพระมหากษัตริย์ (Crown Copyright) The Copyright Designs and Patent Act 1988 มาตรา 143 ได้วางหลักว่า "งานสร้างสรรค์ที่ได้กระทำการขึ้นเพื่อพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมา"¹²(Crown is the first owner of the copyright in a work made by an officer or servant of the Crown , in the course of his duties) แต่งานสร้างสรรค์ดังกล่าวจะต้องเป็นการสร้างสรรค์ภายใต้การควบคุม (Control) และคำสั่ง (Direction) หรือทำโดย Crown

¹² Michael F Flint, A User's Guide to Copyright .(Third Edition, Butterworths, London, Dublin Edinbergh, 1990)p162.

(สถาบันพระมหากษัตริย์) โดยในการสร้างสรรค์นั้นก็อาจจะเป็นการสร้างสรรค์ที่ทำโดยข้าราชการหรือลูกจ้างของ Crown ที่ได้กระทำการสร้างสรรค์งานตามหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายก็เป็นได้ ซึ่งการได้รับมอบหมายงานนั้น อาจจะเป็นการมอบหมายหน้าที่ผ่านทางกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆก็เป็นได้ และในกรณีที่งานสร้างสรรค์ได้กระทำโดย ภายใต้การควบคุม คำสั่งของรัฐบาล (Government department) แล้วลิขสิทธิ์ในงานก็ย่อมตกเป็นของ Government department ในฐานะตัวแทนของ Crown จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ากรณีของงานสร้างสรรค์ที่ได้กระทำขึ้นเพื่อสถาบันพระมหากษัตริย์นั้นตามกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย พ.ศ. 2537 มิได้มีการบัญญัติเอาไว้โดยเฉพาะ จึงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่มาตรา 14 กำหนดไว้ กล่าวคือ “กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐ หรือของท้องถิ่นย่อมมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้างหรือตามคำสั่งหรือในความควบคุมของตน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นเป็นลายลักษณ์อักษร”

2. งานสร้างที่กระทำขึ้นเพื่อสถาบันรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร (House of Commons) หรือวุฒิสภา (House of Lords)

The copyright Designs and Patent Act มาตรา 165 ได้วางหลักว่า “งานที่สร้างสรรค์โดยภายใต้ความควบคุม ภายใต้คำสั่ง (Direction) ของรัฐสภา สภาผู้แทนฯ วุฒิสภา ให้สถาบันรัฐสภา สภาผู้แทน วุฒิสภา เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ได้เตรียมหรือทำเพื่อตน” (The House is the first owner of any Copyright in the work)

3. งานสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นเพื่อองค์การระหว่างประเทศ (The copyright of International organizations) ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์นั้นจะตกเป็นขององค์การระหว่างประเทศ เช่น The United Nations , The Organization of American States

4. งานสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นภายใต้การจ้าง (work made by employees) ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์นั้นจะตกได้แก่นายจ้าง เว้นแต่จะมีสัญญาตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นโดยการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าจะต้องทำเป็นหนังสืออาจจะทำการตกลงโดยปริยายก็ได้

งานที่ได้ทำการสร้างสรรค์ 4 ประเภท ดังกล่าวนี้ ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์มิได้ตกแก่ตัวผู้สร้างสรรค์งานคนแรก แต่กลับตกอยู่กับบุคคลอื่นที่มีชื่อผู้สร้างสรรค์ ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร (House of Commons) หรือวุฒิสภา (House of Lords) องค์การระหว่างประเทศ และนายจ้าง เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจัดทำวิทยานิพนธ์นั้นถือว่าเป็นงานสร้างสรรค์อันมีลิขสิทธิ์ประเภทวรรณกรรมอันจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับ

นี้ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณาว่าใครสมควรเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์นั้น เมื่อทำการพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายลิขสิทธิ์อังกฤษจะเห็นได้ว่า งานเขียนวิทยานิพนธ์นั้น มิได้เป็นงานสร้างสรรค์ที่อยู่ภายใต้หลักข้อยกเว้นแต่อย่างใด ดังนั้น ในเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์จึงว่ากันด้วยหลักทั่วไป (Basic Rules) CDPA มาตรา 11 ว่า The first owner of any copyright in a work is the author (ผู้สร้างสรรค์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์คนแรกในงานที่ตนได้สร้างสรรค์) ดังนั้นเมื่อวิทยานิพนธ์นั้นถูกสร้างสรรค์โดยนิสิต นักศึกษา บุคคลที่สมควรจะได้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ก็ย่อมที่จะเป็นตัวนิสิตนักศึกษานั้นเอง

4.2.1.3 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย อังกฤษ

มหาวิทยาลัยในประเทศไทยอังกฤษ ได้มีการกำหนดว่า การศึกษาในระดับปริญญา มหาบัณฑิตนั้น จะต้องมีการทำวิทยานิพนธ์ โดยในการทำวิทยานิพนธ์นั้น ทางมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มักจะมีการกำหนดกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำวิทยานิพนธ์ขึ้นมา ซึ่งรวมความถึงเรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ด้วย โดยผู้เขียนได้ทำการสรุปออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก. วิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

มหาวิทยาลัยในประเทศไทยอังกฤษส่วนมากได้กำหนดไว้ในระเบียบของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากนิสิตว่า "ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกให้แก่ผู้สร้างสรรค์ ซึ่งก็คือ นิสิตนักศึกษา" ยกตัวอย่างเช่น

- The University of Cambridge¹³ ได้วางหลักเกณฑ์ว่า " ภายใต้ The Copyright , Designs and patents act 1988 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในปริญญาบัตรและวิทยานิพนธ์ตกได้กับผู้สร้างสรรค์เป็นเวลาตลอดชีวิตของเขา เว้นเสียแต่ว่า ผู้สร้างสรรค์จะทำการโอนลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ให้แก่บุคคลอื่นไป (Under the Copyright , Designs and patents act ,1988 , ownership of the copyright of dissertations and theses and their summaries rests with the author for the duration of his or her lifetime and a given number of years thereafter , unless

¹³ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก

he or she specifically transfers it to another person.)”¹⁴

-The University of Pittsburgh¹⁵ ได้วางหลักเกณฑ์ว่า ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกให้แก่ผู้สร้างสรรค์ นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยได้มีการรับรองสิทธิในความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ของนิสิตนักศึกษาว่า นิสิตนักศึกษามีสิทธิในการอ้างสิทธิในความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ (The Copyright of thesis belong to the author. The University of Pittsburgh affirms that students are entitled to claim copyright ownership.)

-The Queen's University of Belfast¹⁶ ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ไว้ว่า “Copyright of the thesis belongs to the author” และ “The author's permission is required before any part of the thesis may be copied for publication” กล่าวคือ The Queen's University of Belfast ได้มีการวางหลักเกณฑ์เอาไว้ว่า ลิขสิทธิ์ใน วิทยานิพนธ์ตกเป็นของผู้สร้างสรรค์ และการที่จะทำการถ่ายสำเนาเพื่อการเผยแพร่ก็จะต้องขออนุญาตจากผู้สร้างสรรค์เสียก่อน

เมื่อนิสิตนักศึกษาได้ทำการส่งวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ทางมหาวิทยาลัยจะทำการเก็บรักษาวิทยานิพนธ์ดังกล่าวไว้เป็นระยะเวลาไม่เกินกว่า 3 ปี หรือ 36 เดือนนับตั้งแต่ได้ส่งวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้น มหาวิทยาลัยก็จะอนุญาตให้ใช้วิทยานิพนธ์เพื่อการปรึกษาและการยืมได้ตามปกติ (The school will hold back a thesis for a period not exceeding 36 months from submission of the thesis. After that period, the School will allow the thesis to be consulted and borrowed in the normal way.) โดยหากผู้ใดต้องการดูหรือถ่ายสำเนาวิทยานิพนธ์เล่มดังกล่าวเพื่อทำการเผยแพร่ ก็จะต้องขอความยินยอมจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน (The author's permission is required before any part of thesis may be copied for publication) โดยหนังสือให้ความยินยอมของผู้สร้างสรรค์นั้นจะที่ลักษณะดังนี้

¹⁴ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก <http://www.admin.cam.ac.uk/reporter/2000-01/weekly/5835/23.html>

¹⁵ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก <http://www.pitt.edu/HOME/PP/policies/11/11-02-02.html>

¹⁶ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก <http://www.qub.ac.uk/>

แบบที่ 1

I am the author of the thesis entitled:

I give the School of Archaeology & Palaeoecology of the Queen's University of Belfast permission to keep a copy of the thesis, and to allow it to be consulted and borrowed.

_____ (signed) _____ (date)

คำแปล

ข้าพเจ้าเป็นผู้สร้างสรรค์วิทยานิพนธ์หัวข้อเรื่อง: _____

ข้าพเจ้าอนุญาตให้ The Queen's University of Belfast เป็นผู้อนุญาตในการทำสำเนาวิทยานิพนธ์และทำการอนุญาตให้ใช้เพื่อการปรึกษาและการยืม

แบบที่ 2

I am the author of the thesis entitled:

I give the School of Archaeology & Palaeoecology of the Queen's University of Belfast permission to keep a copy of the thesis. I ask that the thesis be held back from consultation until the month of _____ in the year _____. I give permission for the School of Archaeology & Palaeoecology after that date to allow the thesis to be consulted and borrowed.

_____ (signed) _____ (date)

คำแปล

ข้าพเจ้าเป็นผู้สร้างสรรค์วิทยานิพนธ์หัวข้อเรื่อง : _____

ข้าพเจ้าอนุญาตให้ The Queen's University of Belfast เป็นผู้อนุญาตในการทำสำเนาวิทยานิพนธ์. ข้าพเจ้าขอรับรองว่า วิทยานิพนธ์จะยังไม่ถูกเปิดเผยเพื่อการปรึกษาจนกระทั่ง เดือน _____ ปี _____ ข้าพเจ้าอนุญาตให้ The Queen's University of Belfast ทำการอนุญาตให้ใช้เพื่อการปรึกษาและการยืม แต่ต้องภายหลังจากวันที่ระบุไว้ข้างต้น.

-The University of Bath¹⁷ ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ไว้ว่า "ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกแก่ผู้สร้างสรรค์ (The copyright of thesis is rests with its author)" และในการใช้สำเนางานวิทยานิพนธ์นั้นมีเงื่อนไขว่า บุคคลใดก็ตามที่ได้ใช้วิทยานิพนธ์ไปเพื่อการปรึกษา (consult) จะต้องระลึกอยู่เสมอว่า ลิขสิทธิ์ในงานวิทยานิพนธ์ดังกล่าวนั้นตกแก่ผู้สร้างสรรค์ ซึ่งการจะเอาไปใช้นั้นจะต้องมีการใส่เครื่องหมายคำพูดในส่วนที่ได้เอามาจากวิทยานิพนธ์เล่มดังกล่าว แต่ถ้ามิได้มีการเอาข้อมูลใดมาจากวิทยานิพนธ์เลยก็สามารถที่จะทำการเผยแพร่ได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้สร้างสรรค์ก่อน (This copy of the thesis has been supplied on condition that anyone who consults it is understood to recognise that its copyright rests with its author and that no quotation from the thesis and no information derived from it may be published without the prior written consent of the author.)

-The University of Dundee¹⁸ ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ไว้ว่า "The copyright in a thesis shall remain with the author of thesis" และ นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาแต่ละคนจะต้องลงนามในเอกสารที่มีชื่อเรียกว่า A copy of declairation เพื่อมอบให้ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยไปทำการผลิต/ทำซ้ำวิทยานิพนธ์ ซึ่งสำเนาวิทยานิพนธ์นั้นจะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลอย่างเหมาะสมของบรรณารักษ์ แต่จะไม่มีอ้างอิงชื่อผู้สร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ (Each student shall receive a copy of declairation empowering the University Library to reproduce the thesis on the authority of librarian and subject to appropriate safeguards ,but without further reference to the author.

¹⁷ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก http://www.bath.ac.uk/grad.office/thesis_spec.htm/

¹⁸ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก

<http://www.somis.dundee.ac.uk/calendar/senate/hdthesis.htm/>

-The University of Edinburgh¹⁹ ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ไว้ว่า "ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์เป็นของผู้สร้างสรรค์ แม้กระนั้นก็ตาม นิสิตนักศึกษาแต่ละคนก็อาจจะให้สิทธิแก่มหาวิทยาลัยในการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานของตน ในส่วนที่เป็นบทคัดย่อหรือชื่อของงาน และหรืออาจจะมอบอำนาจให้ทางมหาวิทยาลัยไปทำการตีพิมพ์เผยแพร่เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการ โดยจะต้องมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของอย่างเหมาะสม (Author's copyright subsists in the thesis. Nevertheless each candidate will be asked to grant the University the right to publish the abstract or list of works, and/or to authorise its publication for any scholarly purpose with proper acknowledgement of authorship.)"

-The University of Strathclyde²⁰ ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ไว้ว่า "ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกแก่ผู้สร้างสรรค์ ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์อังกฤษ และตามระเบียบของมหาวิทยาลัยข้อ 3.49-3.51 และการนำข้อมูลในวิทยานิพนธ์ไปใช้ก็จะต้องมีการแสดง ถึงการรับรู้ในความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ด้วย (The copyright of this thesis belongs to the author under the term of the United Kingdom Copyright Acts as qualified by University of Strathclyde Regulation 3.49-3.51. Due acknowledgement must always be made of the use of any material contained in, or derived from, this thesis)"

ข. วิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย

- The University of Cambridge ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยไว้ว่า ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกเป็นของนิสิตนักศึกษาในฐานะผู้สร้างสรรค์ แต่ถ้าเป็นกรณี ดังต่อไปนี้ นิสิตนักศึกษาจะต้องทำสัญญาโอนความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์มอบให้แก่ทางมหาวิทยาลัย กล่าวคือ ถ้านิสิตนักศึกษา ได้รับทุนสนับสนุนจากผู้สนับสนุน ทางมหาวิทยาลัยอาจจะเข้าทำสัญญากับผู้สนับสนุนเกี่ยวกับเรื่องความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ และนิสิตนักศึกษาอาจจะต้องโอนความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่ทางมหาวิทยาลัย (If you are funded by a sponsor the University may enter into a contract with the sponsor which governs your thesis research. These contracts are negotiated by the Research Services Division of the University and may require you to assign your IP to the University.) อาจารย์ที่ปรึกษาอาจจะได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากผู้สนับสนุนภายนอกภายใต้เงื่อนไขที่

¹⁹ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก <http://www.cpa.ed.ac.uk/calendar/pgradh/regs/016.html/>

²⁰ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก <http://www.strath.ac.uk/Departments/Jhlibrary/thesis2.html>

ต้องการให้นักศึกษาโอนความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่ทางมหาวิทยาลัย (Your supervisor may have research funding from external sponsors with terms and conditions which require you to assign your IP to the University.) ถ้าทรัพย์สินทางปัญญาได้มีการสร้างสรรค์ในระหว่างเรียนตามหลักสูตรการเรียน และได้มีการใช้ทรัพยากรส่วนใหญ่จากทางมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอาจจะต้องการให้นักศึกษาโอนความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่ทางมหาวิทยาลัย (If the IP generated in the course of your study involves significant University resources such as input from your supervisor or other members of staff , etc. and shared inventions arise , the University may require you to assign your IP to the University .)

-The University of Pittsburgh²¹ ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยว่า ในกรณีที่มหาวิทยาลัยเข้าไปมีส่วนช่วยนิสิตนักศึกษาในการสร้างสรรค์และพัฒนางานอันมีลิขสิทธิ์โดยผ่านทางทรัพยากร, การสนับสนุนทางด้านบุคลากรหรือทางการศึกษา, หรือเงินทุนสนับสนุนจากทางมหาวิทยาลัย กรณีดังกล่าวนี้งานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้มีการสร้างสรรค์หรือพัฒนาดังกล่าวจะตกให้แก่ทางมหาวิทยาลัย แต่ทางมหาวิทยาลัยก็ให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ที่จะมีสิทธิใช้ประโยชน์แต่เพียงผู้เดียว (exclusive license) จากงานสร้างสรรค์ดังกล่าวโดยไม่ต้องเสียค่าสิทธิในการใช้ประโยชน์ เช่น มีสิทธิที่จะผลิต ใช้ประโยชน์ จำหน่าย งานอันมีลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ จะต้องอยู่ภายใต้ความตกลงระหว่างกัน (The University of Pittsburgh may assist students in the creation or development of copyrightable materials through the availability of University resources, academic or staff support, or fund. Materials that have been created or developed will be owned by the University. The creator will have a royalty-free exclusive license to reproduce, use, sell the copyrightable materials, subject to the agreement) จากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทางมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้ ในกรณีที่งานอันมีลิขสิทธิ์ (วิทยานิพนธ์) ได้มีการสร้างสรรค์ขึ้นมาโดยมีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร เงินทุน บุคลากร การศึกษา จากทางมหาวิทยาลัย ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ดังกล่าวย่อมตกให้แก่ทางมหาวิทยาลัย แต่นิสิตนักศึกษาในฐานะผู้สร้างสรรค์ก็ยังมีสิทธิใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ของตนได้

²¹ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก <http://www.pitt.edu/HOME/PP/policies/11/11-02-02.html>

4.2.2 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา

4.2.2.1 การได้รับความคุ้มครองตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา

การคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้หลักกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา Article 1, Section 8, Clause 8 โดยในมาตราดังกล่าวได้ระบุเป็นนัยสำคัญถึงที่มาเหตุผลของทั้งกฎหมายลิขสิทธิ์และกฎหมายสิทธิบัตรในประเทศสหรัฐอเมริกา ไว้ดังนี้

“เพื่อที่จะทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และศิลปวิทยาที่ยังประโยชน์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมอบสิทธิผูกขาดในความเป็นเจ้าของในช่วงระยะเวลาหนึ่งแก่ผู้ประพันธ์และนักประดิษฐ์ต้องงานเขียนและการค้นพบของพวกเขาเหล่านั้น”²²

อย่างไรก็ดี เนื่องจากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวในรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติถึงรายละเอียดของเงื่อนไขในการคุ้มครองและการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ รัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาจึงจำเป็นต้องทำการบัญญัติกฎหมายลำดับรอง The Copyright Act ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในสหพันธรัฐ (Federal Law) ขึ้นมาเพื่อทำให้วัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญสัมฤทธิ์ผล โดยกฎหมาย The Copyright Act ดังกล่าวนี้ได้มีการบัญญัติขึ้นครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1790 จนกระทั่งมาถึงปัจจุบัน คือ The Copyright Act 1976 ทั้งนี้ในกฎหมายฉบับล่าสุดได้มีการระบุเงื่อนไขของหลักการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ไว้ในมาตรา 102 (a) ดังต่อไปนี้

“การที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้หลักกฎหมายลิขสิทธิ์ งานนั้นต้องเป็นงานซึ่งมีการสร้างสรรค์ขึ้นด้วยตัวของผู้สร้างสรรค์เอง (Originality) และงานดังกล่าวจะต้องมีการบันทึกลงในสื่อใดๆก็ตาม ซึ่งสามารถที่จะนำเสนองานนั้นออกมาให้ปรากฏ (Fixation)...”²³

จากบทบัญญัติในมาตรา 102 (a) จะเห็นได้ว่า กฎหมายลิขสิทธิ์มาตราดังกล่าวได้ทำการกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ไว้ 2 ประการ ดังนี้

²² “To promote the progress of science and the useful arts, by securing for limited times, to authors and inventors, the exclusive right to their respective writing and discoveries”

²³ In the 1976 copyright Act , section 102 (a) states that “Copyright protection subsists , in accordance with this title , in original works of authorship fixed in any tangible medium of expression...”

1. งานอันมีลิขสิทธิ์จะต้องเป็นงานซึ่งมีการสร้างสรรค์โดยผู้สร้างสรรค์เอง (Originality)

กล่าวคือ งานดังกล่าวจะต้องเป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยอิสระ (Independent creation) ซึ่งก็คือ เป็นงานที่เกิดขึ้นโดยปราศจากการลอกเลียนแบบและจะต้องเป็นงานที่มีปริมาณของความคิดสร้างสรรค์ในงานนั้นน้อยอย่างเพียงพอ (modest quantum of creativity)

2. งานอันมีลิขสิทธิ์จะต้องเป็นงานที่มีการบันทึกลงในสื่อซึ่งสามารถนำเสนอผลงานให้ปรากฏออกมาได้ (Fixation)

กล่าวคือ งานซึ่งจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์สหรัฐอเมริกาจะต้องเป็นงานที่มีการบันทึกการสร้างสรรค์งานลงบนสื่อทางกายภาพ (physical rendering of the fruit of author's creativity)²⁴ ซึ่งทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงรูปแบบของสื่อทางกายภาพแต่อย่างใด ตัวอย่างของการบันทึกตามเงื่อนไขดังกล่าวนี้อาจเป็นการบันทึกลงในแผ่นเสียง , กระดาษ , วีดีโอเทป , แผ่นฟิล์มภาพยนตร์ ฯลฯ ก็ได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างจากกฎหมายอังกฤษ เพราะหลัก Fixation ตามกฎหมายอังกฤษจะใช้เฉพาะกับงานประเภทวรรณกรรม , นาฏกรรม และดนตรีกรรม เท่านั้น ส่วนกฎหมายลิขสิทธิ์สหรัฐอเมริกาจะระบุว่างานทุกประเภทต้องมีการบันทึกจึงจะได้รับความคุ้มครอง

นอกจากนี้ใน Article 102 {a}²⁵ แห่ง The United States Copyright Act {"USCA"} ได้ทำการกำหนดตัวอย่างของงานซึ่งสามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ว่า ได้แก่

1. งานวรรณกรรม (Literary works)
2. งานดนตรีกรรม (Musical works) , รวมถึงงานประเภทเดียวกันกับงานดนตรีกรรม (including and accompanying works)
3. งานละคร/งานนาฏกรรม (Dramatic works) , รวมถึงงานประเภทเดียวกันกับงานละคร(including any accompanying music)
4. ละครใบ้และการเต้นรำ (Pantomimes and choreographic works)
5. ภาพวาด (Pictorial) , เส้นกราฟ (graphic) , งานประติมากรรม/งานปั้น

²⁴ Goldstein V. California , 412 U.S. 546 {1973}.

²⁵ Section 102 (a) was amended by the architectural works Copyright Protection Act .

(sculptural works)

6. ภาพเคลื่อนไหวและงานบันทึกเสียง(Motion pictures and other audiovisual works)
7. การบันทึกเสียง (Sound recording)
8. งานสถาปัตยกรรม (Architectural works)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า งานอันมีลิขสิทธิ์ตามมาตรา 102 (a) นี้เป็นเพียงตัวอย่างของงานสร้างสรรค์เท่านั้น ดังนั้น ถ้ามีการสร้างสรรค์งานในลักษณะอื่นขึ้นมาแล้ว แต่งานขึ้นดังกล่าวเป็นการสร้างสรรค์ขึ้นด้วยตัวผู้สร้างสรรค์เอง (Originality) และได้มีการบันทึกลงในสื่อแล้ว (Fixation) งานดังกล่าวก็จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์อเมริกา จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบแห่งการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายอเมริกา นั้น จะเป็นการคุ้มครองในระบบเปิด (open list) กล่าวคือ แม้ว่าจะงานสร้างสรรค์ดังกล่าวไม่สามารถจัดอยู่ในงานหนึ่งงานใดที่กฎหมายกำหนด งานนั้นก็สามารถมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์อเมริกา ถ้าการสร้างสรรค์งานดังกล่าวอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของ Article 102 {a} แห่ง The United States Copyright Act 1976

สำหรับหลักเรื่องการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์นั้น ²⁶The U.S. Copyright Act 1976 Article 201 (a) ได้วางหลักว่า "ลิขสิทธิ์ในงานนั้นตกให้แก่ผู้สร้างสรรค์งาน" ซึ่งการที่จะสามารถเป็นผู้สร้างสรรค์งานอันจะสามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้ได้ก็จำเป็นต้องเป็นผู้สร้างสรรค์ที่ได้สร้างสรรค์ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 102 (a) กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้สร้างสรรค์งานที่สามารถจับต้องได้ (Fixation) สามารถและเข้าใจได้ (Perceive) และสามารถทำซ้ำ (Reproduce) ได้ มิใช่ผลงานที่เลียนแบบใครและผลงานสร้างสรรค์ดังกล่าวนั้นจะต้องสามารถคงอยู่ได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยการที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้นั้น กฎหมายไม่ได้บังคับว่าจะต้องจดทะเบียนการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์เสียก่อน ดังนั้น เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์งานเขาก็จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้ทันที (Automatic Protection) ไม่จำเป็นที่จะต้องทำการจดทะเบียนการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์

²⁶ In the 1976 Copyright Act , Section 201 (a) "Initial Ownership. Copyright in a work Protected under this title vests initially in the author or authors of the work , The authors of a joint work are co-owners of copyright in the work."

4.2.2.2 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา

The United States Copyright Act 1976 ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ ประเภทงานวรรณกรรมว่า "Literary Works" are works, other than audiovisual works, expressed in words, numbers, or other verbal or numerical symbols or indicia, regardless of the nature of the material objects, such as books, periodicals, manuscripts, phonorecords, film, tapes, disks, or cards, in which they are embodied." (งานวรรณกรรม คือ งานโสตทัศนวัสดุอื่นๆ การแสดงซึ่งคำพูด ตัวเลข หรือเกี่ยวกับการแสดงซึ่งถ้อยคำอื่นๆ หรือสัญลักษณ์หรือการแสดงออกที่ชัด ไม่คำนึงถึงประเภทหรือลักษณะของวัตถุ เช่น หนังสือ วารสาร ต้นฉบับเอกสาร (Original Works) สิ่งบันทึกเสียง (Recording) ภาพยนตร์ (Film) ดิสก์ (Disks) หรือการ์ด (Cards) ซึ่งมีการรวบรวมเป็นรูปร่าง เป็นต้น) และสำหรับงานสร้างสรรค์ที่มีชื่อเรียกว่า วิทยานิพนธ์นั้น ตามกฎหมายลิขสิทธิ์อเมริกาได้จัดว่า งานเขียนวิทยานิพนธ์เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทวรรณกรรมเนื่องจาก เป็นผลงานของนิสิตนักศึกษาเพื่อนำไปประกอบการขอจบการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต ทั้งนี้เนื่องจากวิทยานิพนธ์นั้น เป็นงานสร้างสรรค์ที่มีลักษณะของงานเขียนและจำเป็นต้องเป็นงานเขียนที่ผู้สร้างสรรค์ทำการสร้างสรรค์ด้วยตนเองมิได้ลอกเลียนแบบใคร ดังนั้น จึงย่อมถือได้ว่าวิทยานิพนธ์เป็นงานสร้างสรรค์ประเภทงานวรรณกรรมอันสมควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อวิทยานิพนธ์จัดได้ว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาแล้ว ประเด็นสำคัญที่จะต้องทำการพิจารณาในลำดับต่อมาคือใครสมควรเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ปัญหาดังกล่าวมีหลักกฎหมายลิขสิทธิ์สหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

Section 201 (a) ซึ่งได้วางหลักว่า เจ้าของลิขสิทธิ์คนแรกในงานสร้างสรรค์ที่ถูกคุ้มครองภายใต้กฎหมายนี้ จะตกแก่ผู้สร้างสรรค์งานคนแรก, ส่วนกรณีผู้สร้างสรรค์ร่วมนั้น ผู้สร้างสรรค์ร่วมแต่ละคนจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์นั้นร่วมกัน ("Initial Ownership" In the 1976 Copyright Act, Section 201 (a) "Initial Ownership. Copyright in a work Protected under this title vests initially in the author or authors of the work, The authors of a joint work are co-owners of copyright in the work.")

นอกจากนี้แล้วตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดให้ผู้สร้างสรรค์งานจะต้องทำการจดทะเบียนลิขสิทธิ์เพื่อแสดงถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในผลงานสร้างสรรค์ของตน มิฉะนั้นแล้วจะไม่สามารถฟ้องร้องและยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในคดีได้ การที่กฎหมาย

บังคับให้ไปจดทะเบียนนั้น มิได้หมายความว่า หากไม่ไปจดทะเบียนจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาแต่อย่างใด กล่าวคือ ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์นั้นจะตกเป็นของผู้สร้างสรรค์ทันทีที่งานสร้างสรรค์นั้นสำเร็จ การนำเอางานสร้างสรรค์ไปจดทะเบียนต่อหน่วยงานของรัฐก็เพราะต้องการให้มีหลักฐานทางทะเบียนไว้เป็น หลักฐานชั้นต้น(Prima Facie Evidence)เพื่อประโยชน์ในการฟ้องร้องและต่อสู้คดีในศาลเท่านั้น²⁷

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของวิทยานิพนธ์แล้วจะเห็นได้ว่าวิทยานิพนธ์เป็นผลงานสร้างสรรค์ของตัวนิสิตนักศึกษา มิใช่ผลงานของทางมหาวิทยาลัย หรือผลงานของอาจารย์ที่ปรึกษาแต่อย่างใด เพราะนิสิตนักศึกษาเป็นผู้ลงทุน และลงแรงในการสร้างสรรค์งานดังกล่าว ดังนั้นเมื่อนิสิตเป็นผู้สร้างสรรค์งานคนแรก ก็สมควรที่จะได้รับความคุ้มครอง ในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ในผลงานชิ้นดังกล่าว คนแรกด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ วิทยานิพนธ์ของนิสิตนั้นก็ไม่ได้ถือว่าเป็นงานที่สร้างขึ้นเพื่อ United State Government เพราะนิสิตนักศึกษามีข้าราชการ หรือลูกจ้างของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ที่ได้ทำงานสร้างสรรค์ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย (The US Copyright 1976 Section 101 ได้บัญญัติว่า งานของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา คือ งานที่ได้มีการทำขึ้นโดยข้าราชการ หรือลูกจ้างของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา "A work of the United States Government is a work prepared by an officer or employee of the United States Government as part of that person's official duties.) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่างานเขียนวิทยานิพนธ์ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นสามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยจัดว่าเป็นงานสร้างสรรค์ประเภทงานวรรณกรรมซึ่งตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา Article 201 (a) ได้กำหนดให้ผู้สร้างสรรค์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ และเมื่อวิทยานิพนธ์นั้นเป็นผลงานสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษา ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์จึงสมควรตกเป็นของนิสิตนักศึกษาเช่นกัน

4.2.2.3. ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา

มหาวิทยาลัยต่างๆในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์เอาไว้ โดยผู้เขียนได้ทำการสรุปตามลักษณะของการสร้างสรรค์ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

²⁷ ไชยยศ เหมะรัชตะ . ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์ไทยกับสหรัฐอเมริกา.กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์งานบริการส่งเสริมงานตุลาการ,2532), หน้า 370.

ก. วิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

วิทยานิพนธ์ประเภทดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา มักจะมีการกำหนดให้ ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกได้แก่ นิสิตนักศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นด้วยเหตุผลที่ว่า นิสิตนักศึกษาได้ทำการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ยกตัวอย่างเช่น

- Massachusetts Institution of Technology (MIT)²⁸ ได้ทำการกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ประเภทดังกล่าวไว้ใน Faculty Regulation 2.71 ดังนี้

โดยหลักแล้ว ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์จะตกได้แก่นิสิตนักศึกษา (ownership of copyright shall reside with the student.) และเมื่อลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกได้แก่นิสิตนักศึกษา ภายใต้เงื่อนไขการให้ปริญญา นักศึกษาต้องอนุญาตให้ทางสถาบันฯ ทำการผลิต ทำซ้ำ และจำหน่าย วิทยานิพนธ์ออกสู่สาธารณะ ซึ่งคำกล่าวที่เกี่ยวกับการอนุญาตนี้จะต้องปรากฏในหน้าที่แสดงชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ (“When copyright ownership rests with the student, the student must, as a condition of a degree award, grant permission to the Institute to reproduce and distribute publicly copies of the thesis. A Statement to this effect must appear on the title page.”)

- Harvard University(Division of Health Science & Technology)²⁹ ก็ได้มีการวางหลักเกี่ยวกับเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ประเภทดังกล่าวเอาไว้ว่า

“ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์จะตกเป็นของนิสิตนักศึกษาในฐานะของผู้สร้างสรรค์ (Ownership of the copyright in the thesis belong to the student who created the work.) โดยในกรณีที่นิสิตนักศึกษาเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์นั้น นิสิตนักศึกษาจะต้องให้สิทธิแก่ทางมหาวิทยาลัยในการผลิต ทำซ้ำ จำหน่ายวิทยานิพนธ์สู่สาธารณะ (The student must grant to the University to reproduce and distribute publicly copies of the thesis)”

-Texas A&M University³⁰ ได้มีการวางหลักเกี่ยวกับเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ว่า

²⁸ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก http://web.mit.edu/answers/latex/thesis/latex_copyright.html/

²⁹ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก

<http://web.hst.mit.edu/servlet/ControllerServlet?handler=PublicHandler&action=br.>

“นิสิตนักศึกษาจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ นิสิตคนใดประสงค์ที่จะแสดงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ก็ต้องเตรียมหน้าสำหรับแสดงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เอาไว้ ซึ่งเรียกว่า Copyright page ซึ่งมักจะมีสัญลักษณ์ © แล้วตามด้วยชื่อของผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ (Student shall own the copyright on their thesis or dissertation. Any student who wishes to copyright should prepare a copyright page.)” นอกจากนี้เมื่อนิสิตนักศึกษาได้ทำการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์สำเร็จก็จะต้องมีการทำข้อตกลงที่เรียกว่า Copyright Statement ซึ่งจะมีเนื้อหาและลักษณะที่เป็นการยืนยันว่า นิสิตนักศึกษาเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ (I retain all other ownership rights to the copyright of the thesis , dissertation or record of study.) แต่อย่างไรก็ตามทางมหาวิทยาลัยก็ได้มีการกำหนดให้นิสิตนักศึกษาทำข้อตกลงเกี่ยวกับเรื่องการอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ไว้ว่า ข้าพเจ้าให้ non-exclusive license แก่ทางมหาวิทยาลัยหรือตัวแทนของมหาวิทยาลัยในการใช้ประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ ปรินต์ฉบับทั้งหมดหรือบางส่วน of ข้าพเจ้าในปัจจุบันหรืออนาคตข้างหน้า ข้าพเจ้ายินยอมที่จะเปิดเผยวิทยานิพนธ์ต่อบุคคลผู้ที่ร้องขอถ่ายสำเนาวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้า (I hereby grant to Texas A&M University or its agents the non-exclusive license to archive and make accessible my thesis , dissertation in whole or in part in all forms of media , now or hereafter known.I consent to disclosure of it to anyone who requests a copy.)

-University of Hawaii³¹ ได้มีการวางหลักเกี่ยวกับเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ว่า

“วิทยานิพนธ์และปรินต์ฉบับที่จัดทำขึ้นตามความต้องการของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฮาวาย เป็นทรัพย์สินและอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของผู้สร้างสรรค์. นิสิตนักศึกษาผู้ใดประสงค์ที่จะมีลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์และปรินต์ฉบับของตนก็ต้องทำการจดทะเบียนลิขสิทธิ์ผ่านทาง University Microfilms Inc. (Thesis and dissertations required by the Graduate Division at the University of Hawaii are the property and responsibility of their authors .Students who wish to have the copyright of their thesis and dissertation registered may do so through University Microfilms Inc.) ”

-Yale University³² ก็ได้มีการวางหลักเกี่ยวกับเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ว่า

³⁰ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก www.thesis.tamu.edu/etdsubmittal/copyright.php/

³¹ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก www.hawaii.edu/graduate/thesdiss/html/ copypatent.htm.

“ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์จะกลายเป็นทรัพย์สินของผู้สร้างสรรค์ทันทีที่ได้ทำการสร้างเสร็จงานสำเร็จ โดยนิสิตนักศึกษาจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์(The copyright in the thesis of authorship immediately becomes the property of author who created the work. The student is the owner of the copyright .)”

ข. วิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย

- Massachusetts Institution of Technology (MIT)³³ ได้ทำการกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยไว้ใน Faculty Regulation 2.71 ดังนี้

โดยหลักแล้ว ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์จะตกให้แก่ตัวนิสิตนักศึกษา เว้นเสียแต่ว่า วิทยานิพนธ์ดังกล่าว ได้มีการสร้างสรรค์ขึ้นทั้งหมดหรือบางส่วนด้วยเงินอุดหนุนจากค่าจ้าง เงินเดือน หรือเงินทุนของสถาบันฯ หรือวิทยานิพนธ์/ งานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากทุนที่บริหารโดยทางสถาบันหรือถ้าวิทยานิพนธ์ได้มีการสร้างสรรค์ขึ้นทั้งหมดหรือบางส่วนโดยมีการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทางสถาบันฯจัดให้ภายใต้เงื่อนไขการสงวนลิขสิทธิ์ ซึ่งกรณีดังกล่าว ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์จะตกให้แก่ทางสถาบันฯ ถ้านิสิตนักศึกษาเป็นผู้ช่วยวิจัยในระหว่างทำวิทยานิพนธ์ สถาบันฯ ก็จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ ในกรณีอื่นส่วนมาก นิสิตนักศึกษาจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ ถ้านิสิตศึกษามอบความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ให้แก่ทางสถาบันฯ ในหน้าชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์นั้น ก็จะต้องปรากฏชื่อของนิสิตนักศึกษา ในฐานะของ เจ้าของลิขสิทธิ์ด้วยและข้อสังเกตเกี่ยวกับการโอนความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์อาจจะปรากฏอยู่ในหน้าถัดมา (“ownership of copyright shall reside with the student except when the thesis research is performed in whole or in part , with wages , salary , stipend , or grant support , from funds administered by the Institute or If the thesis research is performed in whole or in part utilizing equipment or facilities provided by the Institutes under conditions that impose copyright restrictions ,in which case the Institute will retain ownership of all copyrights.

If you have been a Research Assistant during your thesis research , the

³² โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก http://info.med.yale.edu/library/books/ymtcd/_faq.him/

³³ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก http://web.mit.edu/answers/latex/thesis/latex_copyright.html/

Institute will own the copyright. In most other cases the student retains ownership of the copyright in the thesis. If a student assigns ownership of the copyright, the student's name should appear on the title page as copyright owner. A notice of the transfer of ownership may be included on a following page.

ในกรณีที่ วิทยานิพนธ์เล่มดังกล่าวก่อให้เกิด สิ่งประดิษฐ์ใดๆขึ้นมา โดยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนั้นๆ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย/ นิสิตนักศึกษาที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการทำข้อตกลงมอบสิทธิบัตรและลิขสิทธิ์ให้แก่ทางมหาวิทยาลัย (Students are required to sign the MIT Invention and Copyright Agreement)

- Harvard University (Division of Health Science & Technology)³⁴ ก็ได้มีการวางหลักเกี่ยวกับเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ประเภทที่มีที่มาจากโครงการวิจัยเอาไว้ว่า

“ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกได้แก่นิสิตนักศึกษา เว้นแต่เป็นกรณีที่วิทยานิพนธ์ดังกล่าวได้ทำขึ้นทั้งหมด หรือ บางส่วนด้วยค่าจ้าง เงินเดือน เงินสนับสนุนจากทุนที่บริหารจัดการโดยมหาวิทยาลัย หรือถ้าวิทยานิพนธ์ได้มีการทำทั้งหมดหรือบางส่วนด้วยเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จัดให้โดยทางมหาวิทยาลัย ในกรณีดังกล่าวนี้มหาวิทยาลัยจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ (Ownership of the copyright on the thesis rests with the student except when the thesis research is performed in whole or in part, with wage, salary, support, from funds administered by the University or If the thesis research is performed in whole or in part utilizing equipment or facilities provided by the University, in which case the University will retain ownership of all copyrights.) ถ้า นิสิตเป็นผู้ช่วยวิจัย ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยก็จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์(If the student have been a research Assistant during your thesis, The University will retain ownership of the copyrights on thesis.)”

³⁴ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก

4.2.3 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของประเทศออสเตรเลีย

4.2.3.1 การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย

กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศออสเตรเลีย (The copyright Act 1968) ฉบับปัจจุบันได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1968 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1969 และในปี ค.ศ. 1989 กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับดังกล่าวก็ได้มีการแก้ไขปรับปรุงโดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1989 สำหรับเหตุผลในการประกาศใช้พระบัญญัติฉบับนี้คือ กฎหมายลิขสิทธิ์ต้องการคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์โดยให้เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (exclusive right) ในการที่จะกระทำการใดๆก็ได้กับงานที่ตนเองได้สร้างสรรค์ขึ้นมา กฎหมายฉบับนี้จะทำหน้าที่เป็นเสมือนผู้ที่ยกย่องกันผู้อื่นมิให้เข้ามากระทำการละเมิดงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ เช่น การนำไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต นอกจากนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวก็ยังมีเจตนารมย์ที่ต้องการกระตุ้นให้มีการสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมออกมาเรื่อยๆ ซึ่งในการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้นั้น โดยหลักแล้วจะเป็นการให้ความคุ้มครองโดยอัตโนมัติ (automatic protection) กล่าวคือ เมื่อได้สร้างสรรค์งานเสร็จก็จะได้รับความคุ้มครองตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ทันที มีจำเป็นต้องนำไปจดทะเบียนแต่ประการใด โดยองค์ประกอบของการเป็นผู้สร้างสรรค์นั้นจะต้องเป็นการสร้างสรรค์งานโดยการใช้ความคิดริเริ่มของตน มิได้ลอกเลียนแบบใคร (เหมือนกับหลัก originality ของอังกฤษ) และได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ในกฎหมายอย่างแน่ชัดว่า กฎหมายลิขสิทธิ์จะไม่คุ้มครองความคิด (idea, concept, facts, opinion) แต่จะให้ความคุ้มครองการแสดงออกซึ่งความคิด (expression) เช่น การเขียน การบันทึกลงบนหนังสือ เอกสาร เป็นต้น สำหรับงานที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ได้แก่

- (1) งานวรรณกรรม (Literary work)
- (2) งานนาฏกรรม (Dramatic work)
- (3) งานศิลปกรรม (Artistic work)
- (4) งานดนตรีกรรม (Musical work)
- (5) งานบันทึกเสียง (Sound recording)
- (6) ภาพยนตร์ (Cenematograph film)

(7) การเผยแพร่เสียงทางวิทยุ และโทรทัศน์ (Television and radio broadcasts) และ

(8) การเผยแพร่งานพิมพ์ (Published edition)

สำหรับเรื่องการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์นั้น ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1968 มาตรา 35(2)³⁵ ได้วางหลักเอาไว้ว่า

"ผู้สร้างสรรค์งานจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์คนแรกในงานสร้างสรรค์"

ซึ่งการสร้างสรรค์นั้น ผู้สร้างสรรค์จำเป็นต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้นจึงจะสามารถเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่สร้างสรรค์ได้ กล่าวคือ

(1) งานสร้างสรรค์จะต้องเป็นงานที่ไม่ได้ลอกเลียนแบบใคร (Original work)

(2) จะต้องมีการบันทึกงานที่สร้างสรรค์ลงในวัสดุที่สามารถจับต้องได้ (In material form)

(3) จะต้องเป็นงานที่มีการตีพิมพ์ จำหน่าย หรือทำในออสเตรเลีย (Published / Made in Australia)

(4) จะต้องเป็น 1 ใน 8 งานที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง (One of the eight recognised subject matters)

อย่างไรก็ตาม สำหรับเรื่องการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น กฎหมายลิขสิทธิ์ออสเตรเลียก็ได้มีการวางหลัก ข้อยกเว้นหลักทั่วไปของมาตรา 35 เอาไว้ว่า

กรณีดังต่อไปนี้ไม่ถือว่าผู้สร้างสรรค์งานคนแรกเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์³⁶

(1) งานสร้างสรรค์ภายใต้การจ้าง (Work created by employees in the course of their employment) กรณีนี้ ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์จะตกเป็นของนายจ้าง

³⁵ The Copyright Act 1968 section 35(2): Ownership of copyright in original work

"Subject to this section, the author of a literary, dramatic, musical, or artistic work is the owner of any copyright subsisting in the work by virtue of this part."

³⁶ ดัดแปลงและเรียบเรียงจาก ธรรมเรศ กฤตยธรรม, เจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542), หน้า 50-51.

(2) งานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการว่าจ้าง เช่น การว่าจ้างทำงานศิลปะ (Some commissioned artistic material) กรณีนี้ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์จะตกเป็นของผู้ว่าจ้าง

(3) งานสร้างสรรค์ที่ถูกทำ หรือถูกตีพิมพ์ครั้งแรกโดย หรือภายใต้คำแนะนำ หรือความควบคุม ของรัฐบาลของออสเตรเลีย (Works made or first published by ;or under the direction or control of ,the Australia Commonwealth or State Government) ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์จะตกได้แก่ รัฐบาล หรือประเทศออสเตรเลีย

4.2.3.2 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตามหลักกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย

วิทยานิพนธ์ จัดได้ว่าเป็นงานเขียนเชิงวิชาการประเภทหนึ่งซึ่งสามารถได้รับความคุ้มครองในฐานะเป็นงานสร้างสรรค์ประเภทงานวรรณกรรม (Literary work) ซึ่งตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ออสเตรเลียได้ทำการวางหลักเกี่ยวกับงานวรรณกรรมไว้ว่า

“งานวรรณกรรมนั้นให้หมายความรวมถึง

1. ตาราง หรือการรวบรวมงาน การแสดงออกมาในรูปของข้อความตัวอักษรหรือคำ รูป ร่าง หรือสัญลักษณ์ และ

2. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือการรวบรวมโปรแกรมคอมพิวเตอร์

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวิทยานิพนธ์นั้นจัดได้ว่าเป็นงานซึ่งมีการแสดงออกมาในรูปของข้อความตัวอักษร (Expressed in words) ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดจึงถือได้ว่าวิทยานิพนธ์นั้นย่อมสามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้ สำหรับประเด็นปัญหาต่อมาที่จะต้องทำการพิจารณาก็คือ ใครสมควรที่จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้จะต้องทำการพิจารณาต่อไปว่า ใครเป็นผู้สร้างสรรค์งานวิทยานิพนธ์ เพราะตามกฎหมายลิขสิทธิ์ The Copyright Act 1968 section 35(2) ได้วางหลักว่า “ผู้สร้างสรรค์ย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นมา”

กรณีดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาถึงลักษณะและสภาพของการจัดทำวิทยานิพนธ์แล้วจะเห็นได้ว่า วิทยานิพนธ์นั้นเป็นผลงานสร้างสรรค์ของตัวนิสิต นักศึกษาต้องดำเนินการจัดทำด้วยตนเองเพื่อประกอบการศึกษาในระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก โดยในการจัดทำวิทยานิพนธ์นั้น นิสิต นักศึกษาจะต้องดำเนินการศึกษาค้นคว้า หาข้อมูลและทำการวิเคราะห์เพื่อนำไปเขียนลงในวิทยานิพนธ์ โดยจะมีอาจารย์ที่ปรึกษาทำหน้าที่เป็นผู้คอยแนะนำมิให้ทำการเขียนเกินขอบเขต

ของเนื้อหาที่ต้องการจะวิจัยเท่านั้น มิได้มีหน้าที่ที่จะต้องลงไปดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์แทนตัวนักศึกษาแต่อย่างใด นอกจากนี้ในการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษานั้น ก็เป็นการสร้างสรรค์ขึ้นตามเจตนารมณ์ของตัวนิสิตนักศึกษามีได้กระทำภายใต้การจ้าง คำสั่ง หรือในความควบคุมของผู้ใด นิสิตจะทำหรือไม่ก็ไม่มีบุคคลใดที่จะสามารถบังคับได้ ดังนั้น ในเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของประเทศออสเตรเลียนั้น ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ 1968 มาตรา 35(2) คือ "ผู้สร้างสรรค์ย่อมเป็นเจ้าของในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น" เมื่อในการจัดทำวิทยานิพนธ์นั้น นิสิต นักศึกษาเป็นคนจัดทำขึ้นด้วยตนเอง โดยมีได้มีการลอกเลียนแบบใคร และเป็นการจัดทำขึ้นเพื่อประกอบการศึกษาในระดับปริญญามหาบัณฑิต และปริญญาดุษฎีบัณฑิต ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์จึงตกเป็นของนิสิต นักศึกษาในฐานะผู้สร้างสรรค์งาน มิได้ตกเป็นของมหาวิทยาลัย หรืออาจารย์ที่ปรึกษาแต่อย่างใด

4.2.3.3. ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยในประเทศออสเตรเลีย

มหาวิทยาลัยต่างๆในประเทศออสเตรเลีย ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และระเบียบเกี่ยวกับเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ไว้ดังนี้

ก. กรณีวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

- The University of Curtin³⁷ ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ว่า

โดยทั่วไปแล้ว มหาวิทยาลัยจะไม่อ้างความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่นิสิตนักศึกษาได้สร้างสรรค์ (As a general rule the University does not claim ownership of Intellectual Property created by Students.) นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยยังได้วางหลักเกณฑ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า นิสิตนักศึกษาเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ เว้นแต่จะได้มีการทำความตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร โดยความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์นั้นจะตกเป็นของนิสิตนักศึกษาก็ต่อเมื่อ เป็นกรณีที่ไม่เป็นการขัดกับนโยบายของทางมหาวิทยาลัยเท่านั้น (Students shall own the Copyright in their theses , unless the Student agrees otherwise in writing)

³⁷ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก www.policies.curtin.edu/documents/ownership_intellectual_property.doc

- The University of Monash ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ว่า

มหาวิทยาลัยเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา นอกเสียจากว่าจะเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่สร้างสรรค์โดยนิสิตนักศึกษา (The University owns intellectual property , other than intellectual property created by student) นิสิตนักศึกษา หมายถึง บุคคลผู้ที่ได้สร้างสรรค์งานอันมีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเกิดขึ้นจากการศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตร หรือเกิดจากการวิจัยในมหาวิทยาลัยเพื่อให้ได้ปริญญาตามที่ทางมหาวิทยาลัยเสนอให้ (Student means a person who creates intellectual property in the course of the person's studies or research at the University undertaken in pursuance of a degree , diploma , or unit offered by the University)

- The University of Western Australia³⁸ ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ไว้ว่า

นิสิตนักศึกษา เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้มีการสร้างสรรค์ในรายวิชาที่ได้ศึกษาหรือวิจัยที่ได้มีการจัดทำขึ้นภายในมหาวิทยาลัย , และนิสิตนักศึกษาก็เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นมา (Student own intellectual property which they create in the course of their person's studies or research at the university , and students also own the copyright in their theses) แต่อย่างไรก็ตาม นิสิตนักศึกษาก็จะต้องทำสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ชนิดที่ไม่สามารถถอนคืนสิทธิการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ได้โดยมอบให้แก่ทางมหาวิทยาลัย ซึ่งโดยมากมักจะเป็นการมอบสิทธิในการ ทำซ้ำ ตีพิมพ์ นำออกแสดง เผยแพร่กระจายเสียง หรือ อาจจะมอบสิทธิให้แก่มหาวิทยาลัยเพื่อการศึกษาวิจัย โดยไม่จำเป็นเสียค่าสิทธิ (Where an originator owns copyright in a thesis , the University is by operation of these regulations granted a non-exclusive , royalty free and irrevocable license to reproduce , publish , perform , broadcast , disseminate and otherwise use the work for the University 's teaching and research purposes.)

³⁸ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก www.research.uwa.edu.au/policies/welcome/policies/ip-policy/regulations.

-The University of Tasmania³⁹ ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ไว้ว่า

ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกได้แก่ เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งก็คือ นิสิตนักศึกษาแต่ นิสิตนักศึกษาจะต้องมิได้ทำการสร้างสรรค์งานภายใต้การจ้าง (The copyright in the thesis vests to ownership of intellectual property but the student arising out of the course of employment in the university.)

-The University of Sydney ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ไว้ว่า

ทางมหาวิทยาลัยรู้ว่า นิสิตนักศึกษาเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่เขาได้ทำการสร้างสรรค์ในระหว่างศึกษา เว้นเสียแต่ว่า จะได้มีการตกลงเป็นอย่างอื่น (The University specifically acknowledges that students own any intellectual property that they create pursuant to their studies unless they agree to some other arrangement.)

ข. วิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย

- The University of Curtin⁴⁰ ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยเอาไว้ว่า

สำหรับวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้น ได้มีการวางหลักเกณฑ์เอาไว้ ดังนี้

ระเบียบนี้ใช้สำหรับนิสิตนักศึกษาผู้ซึ่งทำการสร้างสรรค์ ทรัพย์สินทางปัญญาในระหว่างการเรียนซึ่งจะต้องปฏิบัติตามนี้

- โดยทั่วไปแล้ว นิสิตนักศึกษาเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา เว้นเสียแต่ว่าจะเข้าข้อยกเว้นที่ทางมหาวิทยาลัยจะสามารถอ้างสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้

- ทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษาในโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา และนิสิตนักศึกษาจะ

³⁹ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก www.utas.edu.au.

⁴⁰ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก www.policies.curtin.edu/documents/ownership_intellectual_property.doc

ต้องเข้าทำความเข้าใจกับทางมหาวิทยาลัยเพื่อให้เป็นไปตามหลักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

- ทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากการใช้ทุน , ปัจจัย , เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ จากทางมหาวิทยาลัย (ไม่รวมทุนอุดหนุนการศึกษาที่ให้ป็นรางวัล) มหาวิทยาลัยจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้น

(For a Student who is the Originator of any Intellectual Property during their course for studies at the University the following shall apply :

(a) the student shall , generally , own that Intellectual Property unless the University claims that property under this Policy ;

(b) any Intellectual Property arising from participation by the Student in a University Research Project will be owned by the University and the Student will be required to enter into an agreement with the University in respect of the Intellectual Property that is so generated ;

(c) any Intellectual Property arising from the work of the student undertaken with a Specific Contribution by the University will be owned by the University*)

- The University of Monash ได้มีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยเอาไว้ ว่า

มหาวิทยาลัยเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งได้มีการทำโดยได้รับความช่วยเหลือเป็นกรณีเฉพาะ (The University will owned Intellectual Property which made by specific contribution.) ความช่วยเหลือในกรณีเฉพาะ หมายถึง การที่ทางมหาวิทยาลัยได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นทางด้านทุนทรัพย์ ทรัพยากร เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ต่างๆ (specific contribution means the University has made a specific contribution of funding , resources ,

*Specific Contribution , in relation to the creation of Intellectual Property , means funding , resources , facilities or apparatus which are contributed by the University (beyond that which is ordinarily contributed) but excludes a scholarship awarded by the University as a contribution to a specific University Project.

facilities or apparatus.)

4.2.4 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของประเทศญี่ปุ่น

4.2.4.1 การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกของญี่ปุ่นมีชื่อเรียกว่า Shuppan jorei ซึ่งบัญญัติขึ้นในปี ค.ศ. 1869 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อต้องการควบคุมการพิมพ์สิ่งพิมพ์ โดยกำหนดให้บุคคลใดที่ต้องการพิมพ์สิ่งพิมพ์จะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาลก่อน เมื่อได้รับอนุญาตจากรัฐบาลแล้ว รัฐบาลก็จะให้การรับรองคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์โดยผู้สร้างสรรค์ก็จะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (exclusive right) ในการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาของตน หลังจากนั้นก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวอีกหลายครั้งจนถึงปี ค.ศ. 1899 ก็ได้มีการประกาศใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ (Chosakuken ho) ขึ้นโดยกฎหมายฉบับนี้เป็นการแก้ไขกฎหมายญี่ปุ่นให้เป็นไปตามอนุสัญญากรุงเบอร์ลิน ต่อมาในปี ค.ศ. 1970 (พ.ศ. 2513) ก็ได้มีการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์อีกครั้งหนึ่งซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งมีชื่อเรียกว่า "The Japan Copyright law" (JCL)⁴¹ โดยวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองของกฎหมายฉบับนี้ เพื่อเป็นการป้องกันสิทธิของผู้แต่งผู้สร้างสรรค์ และสิทธิข้างเคียงโดยคำนึงถึงความยุติธรรม และด้วยวิธีการนี้จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านภูมิปัญญาอีกด้วย

ความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้จะเป็นความคุ้มครองในงานซึ่งมีลักษณะเป็นผลผลิตทางความคิด ความรู้สึกที่ได้มีการแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ (A production in which thoughts or sentiments are expressed in a creative way.) โดยงานที่ได้รับความคุ้มครองนั้นตาม The Japan Copyright law Article 10 ได้แบ่งแยกสาขาของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ดังนี้

(1) งานในสาขาวรรณกรรม ได้แก่ นวนิยาย ละคร บทความ การจดบันทึกและงานวรรณกรรมอื่นๆ (novels ,dramas ,articles ,lectures and other literary work)

(2) งานในสาขาดนตรีกรรม (musical works)

⁴¹ Jcl Article 1 " The purpose of this law is, by providing for the rights of authors with respect to their work..., to secure the protection of rights of authors... having regard to a just and fair exploitation of there cultural products, and thereby to contribute to the development of culture."

(3) งานในสาขาศิลปะจินตลีลา การเต้นรำ บัลเลต์ ละครโบ้ (Choregraphic works and pantomimes)

(4) งานในสาขาศิลปะ ได้แก่ ภาพเขียน งานแกะสลัก งานปะติมากรรม และงานศิลปกรรมอื่นๆ (paintings ,engravings ,sculptures and other artistic work)

(5) งานในสาขาสถาปัตยกรรม (architectural works)

(6) งานในสาขารูปพรรณ แผนที่ ภาพวาดและแผนภูมิทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เช่น แผนภาพ แบบโครงร่างต่างๆ (maps as well as figurative works of a scientific nature such as plans ,charts ,and models)

(7) งานในสาขาภาพยนตร์ (Cinematographic works)

(8) งานในสาขาภาพถ่าย (photographic works)

(9) โปรแกรมต่างๆ เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (program work)

สำหรับหลักเกณฑ์เรื่องการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์นั้น กฎหมายลิขสิทธิ์ญี่ปุ่นได้วางหลักการไว้ว่า งานที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้นั้น ไม่จำเป็นต้องมีการบันทึกงาน (Fixation) และการสร้างสรรค์งานขึ้นมานั้นถ้ามิได้มีการลอกเลียนแบบใคร ถึงแม้ว่าจะมีลักษณะคล้ายกับงานของบุคคลอื่น ก็จะได้รับคุ้มครองโดยอัตโนมัติทันที (Automatic protection without any formality) และงานที่จะเข้าข่ายการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ญี่ปุ่นนั้น นอกจากที่กล่าวมาก็จะต้องมีลักษณะที่สำคัญๆที่จะต้องพิจารณาประกอบอีก 3 ประการ คือ

(1) งานต้องเป็นการแสดงซึ่งความรู้สึกรู้สึก ความคิด (a work must express thought or sentiment)

(2) ความคิด ความรู้สึก ต้องแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ ถ้าความคิด ความรู้สึก มิได้มีการแสดงออกมาก็จะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ (such thought or sentiment must be expressed in a creative way)

(3) ต้องเป็นงานที่มีลักษณะดังที่กำหนดไว้ใน Article 10 ของกฎหมายฉบับนี้

นอกจากนี้ การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้นั้น กฎหมายมิได้ทำการกำหนดเงื่อนไขเอาไว้ว่า "งานสร้างสรรค์จะต้องเป็นงานใหม่ (Novelty) ไม่เคยมีใครทำมาก่อน"

เพียงแต่งานนั้นเกิดจากการสร้างสรรค์โดยอิสระมิได้ลอกเลียนแบบใคร ผู้สร้างสรรค์ก็จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้ทันที (independent creative by the author)

4.2.4.2 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่น

วิทยานิพนธ์จัดได้ว่าเป็นผลงานสร้างสรรค์เชิงวิชาการของผู้สร้างสรรค์ที่เกิดจากการใช้ความรู้สึก ความคิด การค้นคว้ารวบรวมข้อมูลและสรุปเป็นคำพูดของตนเองนำมาเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ เพื่อขอจบการศึกษาโดยมีการแสดงเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นผลงานทางวิชาการ จึงจัดได้ว่าวิทยานิพนธ์ เป็น "work" หรือ "chosakubutsu" ที่สามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ โดยการได้รับความคุ้มครองนั้นจะเป็นการได้รับความคุ้มครองในฐานะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานวรรณกรรม (Literary Works)⁴²

สำหรับเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์นั้น ตาม The Japan Copyright law 1970 Article 17 ได้มีการวางหลักไว้อย่างชัดเจนว่า "ผู้สร้างสรรค์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์" (The author is, at the same time, the copyright owner) เนื่องจาก ผู้สร้างสรรค์เป็นบุคคลที่ทำการสร้างสรรค์งานขึ้นมา กฎหมายลิขสิทธิ์ก็ควรจะให้ ความคุ้มครองงานสร้างสรรค์ของเขามีให้ ถูกบุคคลใดมาทำละเมิด ซึ่งสิทธิของผู้สร้างสรรค์ซึ่งตามกฎหมายลิขสิทธิ์ญี่ปุ่นนั้นสามารถทำการแบ่งประเภทของสิทธิของผู้สร้างสรรค์ได้เป็น 2 ประการ คือ

- (1) Economic Rights (สิทธิทางเศรษฐกิจ) และ
- (2) Moral Rights (ธรรมสิทธิ)

สำหรับสิทธิทางเศรษฐกิจนั้น สามารถโอนให้แก่บุคคลอื่นได้ ดังนั้นผู้สร้างสรรค์ที่แท้จริงกับเจ้าของลิขสิทธิ์อาจจะเป็นคนละคนกันก็ได้ แต่สำหรับกรณีเรื่อง ธรรมสิทธิ นั้น (Moral Rights) โดยหลักแล้วผู้สร้างสรรค์กับเจ้าของธรรมสิทธิมักจะเป็นบุคคลคนเดียวกันเสมอ

เมื่อกฎหมายญี่ปุ่นได้วางหลักว่า "ผู้สร้างสรรค์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์" ประเด็นที่ต้องทำการพิจารณา คือ ใครเป็นผู้สร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ เพราะ บุคคลผู้สร้างสรรค์นั้นจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการจัดทำวิทยานิพนธ์แล้ว จะเห็นได้ว่า วิทยานิพนธ์ถือว่าเป็นผลงานที่สร้างสรรค์ของนิสิต นักศึกษาเพื่อประกอบการขอรับ

⁴² "Literary works" : speech, theatres, essay, scenario, poem, lecture, etc.

ปริญญาบัตร นิสิต นักศึกษาจะต้องทำการค้นคว้าหาข้อมูล ศึกษารายละเอียดและถ่ายทอดความคิดของตนลงบนวิทยานิพนธ์ และนำเสนอต่อคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ถ้าคณะกรรมการสอบฯ เห็นว่าวิทยานิพนธ์ของนิสิต นักศึกษาได้มาตรฐานแล้วก็จะทำการอนุมัติให้จบการศึกษา ดังนั้น วิทยานิพนธ์เป็นผลงานสร้างสรรค์ของนิสิต นักศึกษา ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ต้องตกเป็นของนิสิต นักศึกษาเช่นเดียวกัน

4.2.4.3 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่น

มหาวิทยาลัยต่างๆในประเทศญี่ปุ่นได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และระเบียบเกี่ยวกับเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์เอาไว้ โดยผู้เขียนขอยกตัวอย่าง ระเบียบของมหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่น ดังนี้

ก. วิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

- University of Helsinki⁴³ ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ดังนี้

ผู้สร้างสรรค์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในผลงานของตนที่ทำขึ้นเพื่อประกอบการขอรับปริญญา เว้นเสียแต่ว่าจะได้มีการตกลงเป็นอย่างอื่น (The author of the diploma work owns the copyright unless otherwise agreed on.) ข้อสงสัยเกี่ยวกับปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์นั้นผู้สร้างสรรค์จะต้องทำการตกลงระหว่างกันกับอาจารย์ประจำหลักสูตร/ภาควิชาที่ตนได้ทำการศึกษา หรืออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ก่อนที่จะเริ่มทำวิทยานิพนธ์ (Questions concerning the copyright must always be agreed on either with the professor of the degree programme or the supervisor of the diploma work before the diploma work is begun.) นอกจากนี้ ทางมหาวิทยาลัยสามารถมีสิทธิที่จะใช้งานวิทยานิพนธ์ เพื่อการเรียนการสอน การศึกษาวิจัย และโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยมีฐานะเสมือนกับเป็นเอกสารของทางมหาวิทยาลัย (The University has the right to use the diploma work in its teaching , research and project research activities as well as to store the documented works in the University 's archives.)

⁴³ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก www.via.fi/page_exhibition.asp.path/1866,1928,4562,#viisi.

-International University of Japan⁴⁴ ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ใน วิทยานิพนธ์ ดังนี้

ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์เป็นของผู้สร้างสรรค์ (Copyright of the thesis belong to the the author) และเพื่อที่จะเป็นการแสดงถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ปรากฏ ผู้สร้างสรรค์จำเป็นต้องใส่สัญลักษณ์ที่เรียกว่า Copyright Notice © ลงในหน้าแรกของวิทยานิพนธ์ และถ้าบุคคลใดต้องการที่จะใช้ประโยชน์จากวิทยานิพนธ์เล่มดังกล่าวไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตาม บุคคลผู้นั้นก็ต้องทำการขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์เสียก่อน (In order to show the copyright owner , the author must insert a copyright notice on the theis title page . If you need to use the copyrighted material in thesis , you must secure written permission .)

-Keio Univesity⁴⁵ ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผู้สร้างสรรค์วิทยานิพนธ์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ (The author of the thesis is the ownership of the copyright.) การขอยืมสำเนาต้องได้รับอนุญาตจากผู้สร้างสรรค์ แต่สำหรับการถ่ายสำเนาทั้งหมดหรือบางส่วนที่นำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยนั้น ไม่จำเป็นต้องขออนุญาต แต่จะทำได้เพียงฉบับเดียวต่อผู้ใช้หนึ่งคนเท่านั้น (Permission to copy this thesis has been granted by the author . – This means that you may copy part or all of the thesis (only one copy per user) for research purposes.)

ข.วิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย

- University of Helsinki⁴⁶ ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยไว้ ดังนี้

มีบางกรณีที่มีมหาวิทยาลัย เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ เช่น วิทยานิพนธ์ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมา ในฐานะเป็นผลงานที่นำเสนอเพื่อขอรับปริญญาบัตร โดยการสร้างสรรค์ดังกล่าวได้มีการใช้ทุนสนับสนุนและทรัพยากรต่างๆจากทางมหาวิทยาลัย. ถ้าเป็นวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาได้ใช้เงินลงทุนสร้างสรรค์ผลงาน ผลงานสร้างสรรค์ดังกล่าวจะตกเป็นของนิสิตนักศึกษา . (The University retains the ownership of the thesis done as a diploma work with the

⁴⁴ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก www.iuj.ac.jp.lgsirthesis/writing.html.

⁴⁵ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก www.mita.lib.keio.ac.jp/service/copy_thesis_e.html.

⁴⁶ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก www.viah.fi/page_exhibition.asp.path/1866,1928,4562,#viisi.

University 's funding and resources . The thesis made at the student 's own expense are owned by the student .)

4.2.5. ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของประเทศฝรั่งเศส

4.2.5.1. การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสมีระบบการให้ความคุ้มครองทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิในทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมอย่างเด่นชัด โดยในการให้ความคุ้มครองนั้นนอกจากจะเป็นการให้ความคุ้มครองทางด้านสิทธิของผู้สร้างสรรค์แล้ว ก็ยังรวมถึงการให้ความคุ้มครองทางด้านการออกแบบอุตสาหกรรม (designs) ศิลปกรรม (artistic) อีกด้วย โดยการให้ความคุ้มครองทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศฝรั่งเศสนั้น โดยหลักแล้วสามารถทำการแบ่งได้ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆด้วยกัน คือ

1. สิทธิของผู้สร้างสรรค์ "Droits d' auteur" (ซึ่งมีลักษณะการให้ความคุ้มครองเหมือนกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศในกลุ่ม Common Law)
2. French Patents (เป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองทางด้านการประดิษฐ์ คิดค้น และการออกแบบอุตสาหกรรมต่างๆ)
3. Trademarks (กฎหมายเครื่องหมายการค้า)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า Droits d' auteur นั้นก็คือกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศฝรั่งเศส นั่นเอง ซึ่งการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายนี้นั้นจะเป็นการให้ความคุ้มครองงานสร้างสรรค์ประเภทต่างๆซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ใน Intellectual Property Code Chapter II : Protected Work (Act No. 94-361 of 10 May 1994 art. 2 Official Journal of 11 May 1994) Article L112-2 โดยงานที่จะได้รับความคุ้มครองนั้น จะต้องเป็นงานที่มีลักษณะเป็นงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากความคิดของตัวผู้สร้างสรรค์เอง มิได้ลอกเลียนแบบใคร (Original Works) ซึ่งการสร้างสรรค์ดังกล่าวจะต้องมีการแสดงออกมาในรูปแบบต่างๆไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางด้านคำพูด อักษร หรือตัวหนังสือ เป็นต้น นอกจากนี้งานสร้างสรรค์นั้นจะต้องมีการบันทึกลงในวัสดุที่สามารถจับต้องและสามารถมองเห็นได้อีกด้วย (The author right protects any creative work that is fixed in tangible form .) หากมีการสร้างสรรค์งานขึ้นมาแล้วแต่ไม่ได้มีการแสดงออกมาซึ่งความคิดสร้างสรรค์ของตน (expression of idea) และ บันทึก (Fixation) ลงในวัสดุที่จับต้องได้งานสร้างสรรค์ดังกล่าวก็จะมีได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ เพราะ Droits d' auteur นั้นให้ความคุ้มครองการแสดงออกซึ่ง

ความคิด (expression of idea) แต่ตัวความคิด (ideas, concepts and methods) กฎหมายมิได้ให้ความคุ้มครองเอาไว้

สำหรับงานสร้างสรรค์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้นั้น Article L112-2 ได้วางหลักเอาไว้ว่า งานสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้จัดเป็นงานอันที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์

1. หนังสือ, หนังสือเล่มเล็กๆ เช่น พ็อกเก็ตบุ๊คส์ และงานวรรณกรรมอื่นๆ, ศิลปกรรม และงานเขียนทางวิทยาศาสตร์ (books, pamphlets and other literary, artistic and scientific writings)
2. คำบรรยาย, คำปราศรัย, คำสั่งสอนเทศนาและงานอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน (lectures, addresses, sermons, pleadings and other works of such nature)
3. งานนาฏกรรม งานละคร หรืองานดนตรีกรรม (dramatic or dramatico-musical works)
4. การเต้นรำ, การแสดงละครสัตว์ และการแสดงละครใบ้, งานแสดงตามบทที่เขียนขึ้นมา (choreographic works, circus acts and feats and dumb-show works, the acting form of which is set down in writing or in other manner)
5. ทำนองดนตรี ไม่ว่าจะมามีคำร้องหรือไม่ก็ตาม (musical compositions with or without words)
6. ภาพยนตร์และงานอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นภาพเคลื่อนไหว ไม่ว่าจะมามีเสียงหรือไม่ก็ตาม และรวมถึงงานบันทึกเสียงด้วย (cinematographic works and other works consisting of sequences of moving images, with or without sound, together referred to as audiovisual works)
7. งานวาดเขียน, ภาพเขียนระบายสี, สถาปัตยกรรม, ประติมากรรม, การแกะสลัก และการพิมพ์หิน (works of drawing, painting, architecture, sculpture, engraving and lithography)
8. งานวาดเส้น และงานพิมพ์ (graphical and typographical works)
9. ภาพถ่าย และงานอื่น ๆ ที่ผลิตโดยเทคโนโลยีที่คล้ายคลึงกันกับการถ่ายภาพ

(photographic works and works produced by techniques analogous to photography)

10. งานศิลปะประยุกต์ (works of applied art)

11. ภาพประกอบ , แผนที่ทางภูมิศาสตร์ (illustrations, geographical maps)

12. แผนผัง , ภาพสเก็ต , งานสามมิติที่มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ , ภูมิประเทศ , สถาปัตยกรรม และวิทยาศาสตร์ (plans, sketches and three-dimensional works relative to geography, topography, architecture and science)

13. ซอฟต์แวร์ , รวมทั้งงานเตรียมการออกแบบวัสดุอุปกรณ์ (software, including the preparatory design material)

14. งานสร้างสรรค์ทางด้านอุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย เช่น การทำขนสัตว์ กางเกงในการเย็บปักถักร้อย รองเท้า ถุงเท้า เครื่องหนัง การผลิตผ้าที่มีกลวิธีการเย็บแบบใหม่ การผลิตผ้าสำหรับหุ้มโต๊ะ เก้าอี้ และรวมถึงบทความทางแฟชั่น (creations of the seasonal industries of dress and articles of fashion. Industries which, by reason of the demands of fashion, frequently renew the form of their products, particularly the making of dresses, furs, underwear, embroidery, fashion, shoes, gloves, leather goods, the manufacture of fabrics of striking novelty or of special use in high fashion dressmaking, the products of manufacturers of articles of fashion and of footwear and the manufacture of fabrics for upholstery shall be deemed to be seasonal industries.)

นอกจากนี้ตาม Chapter III : Article L 113-1 ได้ทำการวางหลักเกี่ยวกับเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ไว้ ดังนี้

“เว้นเสียแต่ว่าจะสามารถพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น เจ้าของงานสร้างสรรค์จะตกเป็นของบุคคล คนหนึ่งหรือหลายคนที่มีชื่อของเขาได้ปรากฏในงานสร้างสรรค์” (Authorship shall belong , unless proved otherwise , to the person or persons under whose name the work has been disclosed.)

และ Chapter II : Article L122-1 ได้ทำการวางหลักเกี่ยวกับเรื่องการใช้ประโยชน์จากผลงานสร้างสรรค์ไว้ ดังนี้

สิทธิในการหาประโยชน์จากงานสร้างสรรค์จะตกเป็นของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งรวมถึงสิทธิในการนำงานออกแสดง และสิทธิในการทำซ้ำด้วย (The right of exploitation belonging to the author shall comprise the right of performance and the right of reproduction.)

และตาม Chapter III : Article L123-1 วรรคแรก (Act No. 97-283 of 27 Mars 1997 art. 5 Official Journal of 28 Mars 1997 in force on 1 July 1995) ได้ทำการวางหลักเอาไว้ว่า "ผู้สร้างสรรค์จะเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานสร้างสรรค์ของตนและมีสิทธิได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากมันซึ่งอาจจะเป็นผลตอบแทนในรูปของเงินก็ได้ (The author shall enjoy , during his right time , the exclusive right to exploit his work in any form whatsoever and to derive monetary profit therefrom .) จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้สร้างสรรค์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ของตน และสิทธิดังกล่าวนี้ นั้นย่อมสามารถที่จะนำไปใช้ยันกับบุคคลภายนอกได้..." ซึ่งสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์งานนั้นสามารถทำการแบ่งแยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. สิทธิในการจำหน่ายทรัพย์สินทางปัญญาของตน หรือที่เรียกว่า "สิทธิในทางเศรษฐกิจ" (Economic Right) และ

2. สิทธิในทางศีลธรรม (Moral right) โดยสิทธิทั้งสองประเภทนี้จะตกได้แก่ตัวผู้สร้างสรรค์ (The author of a work of the mind) ซึ่งสิทธิในทางเศรษฐกิจนั้นผู้สร้างสรรค์สามารถที่จะกระทำการโอนความเป็นเจ้าของ (ownership) ให้แก่บุคคลอื่นได้ โดยอาจจะเป็นการโอนโดยผลของกฎหมาย หรือโดยนิติกรรมก็ได้

4.2.5.2 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ (Droit d' auteur) ของประเทศฝรั่งเศส

วิทยานิพนธ์ (Thesis) จัดได้ว่าเป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย Droit d' auteur ของประเทศฝรั่งเศส เพราะวิทยานิพนธ์นั้นจัดได้ว่าเป็นงานอันมีสิทธิประเภทงานวรรณกรรมซึ่งได้มีการบัญญัติให้การรับรองไว้ใน Article L 112-2(1) ดังนั้นผู้จัดทำวิทยานิพนธ์ย่อมจัดได้ว่าเป็นเจ้าของสิทธิของผู้สร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน การจัดทำวิทยานิพนธ์สามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ

ก. กรณีวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

เมื่อทำการพิจารณาถึงลักษณะการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์แล้ว ปรากฏว่าวิทยานิพนธ์นั้น เกิดจากการสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษา ดังนั้นนิสิตนักศึกษาจึงสมควรที่จะได้เป็นเจ้าของ ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตามมาตรา 111-1, 122-1 และ 123-1 คือ ผู้สร้างสรรค์จะเป็นเจ้าของ ลิขสิทธิ์และมีสิทธิในงานที่สร้างสรรค์ดังกล่าวตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ในมาตรา 111-1, 122-1 และ 123-1 ซึ่งการพิสูจน์ว่าบุคคลใดเป็นผู้สร้างสรรค์ที่แท้จริงนั้น ก็จะต้องดำเนินการพิสูจน์ต่อไป นอกจากนี้ตาม Intellectual Property : Chapter 3 : Owners of Copyright : Article L 113-1 ได้วางหลักเอาไว้ว่า "Authorship shall belong ; unless proved otherwise , to the person or persons under whose name the work has been disclose" กล่าวคือ กฎหมายลิขสิทธิ์ของฝรั่งเศสได้วางหลักเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ว่า "เว้นเสีย แต่ว่าจะสามารถพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น ; บุคคลหรือกลุ่มคนที่ปรากฏชื่อในงานสร้างสรรค์จะเป็น เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์" ดังนั้น เมื่อวิทยานิพนธ์ปรากฏชื่อนิสิตนักศึกษาตามกฎหมาย มาตรานี้ก็สามารรถสันนิษฐานได้ในเบื้องต้นว่าวิทยานิพนธ์นั้นตกเป็นของนิสิตนักศึกษา

ข. กรณีวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย

กรณีที่วิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้น ทั้งนิสิตนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา ต่างก็มีส่วนร่วมกันในการสร้างสรรค์งาน และตาม Intellectual Property : Chapter 3 : Owners of Copyright : Article L 113-2 ได้วางหลักเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวเอาไว้ว่า "Work of collaboration shall mean a work in the creation of which more than one natural person has participated. และใน Article L 113-3 ได้วางหลักเอาไว้ว่า "A work of collaboration shall be the joint property of its author" ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ถ้าเป็นงาน สร้างสรรค์ร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป งานสร้างสรรค์ดังกล่าวจะตกเป็นทรัพย์สินร่วมกัน ของผู้สร้างสรรค์ สำหรับกรณีของการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้น ทั้งนิสิตนัก ศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาต่างได้มีส่วนร่วมกันในการสร้างสรรค์ขึ้นมา ดังนั้น ทั้งสองฝ่ายก็สม ควรที่จะมีสิทธิร่วมกันในการใช้ประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว

4.2.5.3 ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยานิพนธ์ในประเทศฝรั่งเศส

จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งจบการศึกษาจากประเทศฝรั่งเศสได้ให้การยืนยันต้องตรงกันว่าลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์นั้น จะตกได้แก่ตัวนิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์ โดยผู้เขียนขอทำการยกตัวอย่างบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้การยืนยันมาดังนี้

1. นายคณัย จิตมหาวงศ์ นิสิตทุนรัฐบาลฝรั่งเศส , สัมภาษณ์ , 3 เมษายน 2548 .

นายคณัย จิตมหาวงศ์ ได้กล่าวว่า กรณีความเป็นเจ้าของสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์หรือความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์นั้น (droit 'd autuer) โดยปกติจะตกเป็นของผู้สร้างสรรค์ คือตัวนิสิตนักศึกษา แต่ถ้าเป็นวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยจะเป็นไปในลักษณะของการเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วมที่ทั้งสองฝ่ายต่างมีสิทธิใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ดังกล่าวร่วมกันตาม Article L 113-2 และตาม Article L 113-3

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิไล ณ ป้อมเพชร* (ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำแผนกวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ได้ให้ความยืนยันว่า ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ในมหาวิทยาลัยของประเทศฝรั่งเศส ตกเป็นของผู้เขียนมิใช่ทางมหาวิทยาลัย

3. นางสาววรรณภา ตีระสังขะ , นิสิตผู้กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอก ที่ประเทศฝรั่งเศส , สัมภาษณ์ , 22 เม.ย. 2548.

นางสาววรรณภา ตีระสังขะ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ในมหาวิทยาลัยของประเทศฝรั่งเศส ตกเป็นของผู้เขียน ซึ่งก็คือ นิสิตนักศึกษามิใช่มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ยังมีคดีฟ้องร้องกันที่ศาลปกครองฝรั่งเศส ในเรื่องปัญหาความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ (คดีที่ CA Paris 4e Chambre 20 avril 1989, Koukai/Rihani dans le domaine voisin d'un étudiant styliste a yant réalisé un chapeau dans ie cadre d' un cours และ คดีที่ คดีที่ CA Paris 4e Chambre 20 avril 1989, Mortueux de

* คณะอักษรศาสตร์ แผนกวิชาประวัติศาสตร์, บันทึกข้อความ เรื่อง ขอความเป็นธรรมในเรื่องลิขสิทธิ์และค่าลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ , ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2517 , หน้า 3.

Fauts/Distrivet , eh matière de thèse⁴⁷) ซึ่งศาลก็ได้วางหลักเอาไว้ว่า ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์จะตกเป็นของผู้สร้างสรรค์ (devait en être considéré comme/auteur unique)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยต่างๆในต่างประเทศ ได้แก่ อังกฤษ อเมริกา ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น ได้มีการกำหนดให้ "ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกเป็นของนิสิตนักศึกษาในฐานะที่เป็นผู้สร้างสรรค์งาน" ในกรณีที่เป็นวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาศักดิ์สร้างสรรคด้วยตนเอง สำหรับกรณีเรื่องลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย หรือได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ จากทางมหาวิทยาลัยนั้น ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์อาจมีความแตกต่างจากความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาเป็นคนคิดและทำการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง กล่าวคือ ถ้าเป็นวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์จะตกเป็นของมหาวิทยาลัยหรือตกเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ร่วมกันระหว่างนิสิต นักศึกษา กับทางมหาวิทยาลัย ทั้งนี้อาจเป็นด้วยเหตุผลที่ว่า กระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยนั้นมักจะมีการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ในการทดลอง สารเคมีต่างๆ หรือทุนสนับสนุน จากทางมหาวิทยาลัยไม่ว่าจะเป็นไปในรูปแบบของทุนสนับสนุนการศึกษา หรือทุนผู้ช่วยวิจัยก็ตาม ส่วนกระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์ที่นิสิตนักศึกษาทำการสร้างสรรค์เองนั้น โดยมากมหาวิทยาลัยต่างๆมักจะกำหนดให้ ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกได้แก่นิสิตนักศึกษา ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้สร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ คือ ตัวนิสิตนักศึกษา โดยทางมหาวิทยาลัยนั้นจะเข้ามามีส่วนช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์น้อยกว่า การจัดทำวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้ ทำให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของทั้งสองกรณี นอกจากนี้ ผู้เขียนได้ทำการสรุปเป็นตารางเกี่ยวกับเรื่อง ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ ทั้งกรณีที่เป็นวิทยานิพนธ์ที่นิสิต นักศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์ด้วยตนเอง และกรณีที่เป็นวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ดังนี้

⁴⁷ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก <http://rangiroa.essi.fr/specif/textes-officiels/these/droit-auteur.html>

ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่างประเทศ

ประเทศ	วิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์	วิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากโครงการวิจัย
อังกฤษ (Cambridge University)	นักศึกษา	นักศึกษา แต่นักศึกษาต้องทำสัญญาโอนลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ให้แก่ทางมหาวิทยาลัย
สหรัฐอเมริกา (M.I.T.)	นักศึกษา	มหาวิทยาลัย
ออสเตรเลีย (Curtin University)	นักศึกษา	มหาวิทยาลัย
ฟินแลนด์ (Helsinki University)	นักศึกษา	มหาวิทยาลัย
ฝรั่งเศส (Universite aix-marseille iii)	นักศึกษา	เจ้าของลิขสิทธิ์ร่วมกันระหว่างนักศึกษากับมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 : ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่างประเทศ

4.2.6 การทำสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่างประเทศ

จากที่กล่าวมาในหัวข้อที่ 4.3.1 - 4.3.5 จะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยในต่างประเทศนั้นให้ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกเป็นของผู้สร้างสรรค์ (นักศึกษา) ในกรณีที่วิทยานิพนธ์ดังกล่าว นิสิตนักศึกษาเป็นผู้สร้างสรรค์ด้วยตนเอง แต่มีข้อยกเว้นบางกรณีเท่านั้นที่ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกเป็นของมหาวิทยาลัยหรือตกเป็นเจ้าของร่วมกันระหว่างนิสิตนักศึกษากับทางมหาวิทยาลัย กล่าวคือ สำหรับกรณีที่ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกเป็นของนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มักจะทำการกำหนดเป็นระเบียบให้นิสิตนักศึกษาทำข้อตกลงเกี่ยวกับเรื่อง การใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ดังกล่าว ภายหลังจากที่ทำวิทยานิพนธ์สำเร็จ ซึ่งข้อ

ตกลงดังกล่าวนี้ ภาษากฎหมายเรียกว่า สัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ (Licensing Agreement)* ซึ่งสัญญานี้จะทำให้ทางมหาวิทยาลัยมีสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษา โดยที่ความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ยังคงตกได้แก่นิสิตนักศึกษา และการใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ดังกล่าวนั้นอาจจะเป็นการใช้ประโยชน์ในรูปของการทำซ้ำ สำเนา งาน เผยแพร่ ตีพิมพ์ เพื่อการศึกษา หรือวิจัยหรือเพื่อประโยชน์ในทางการค้าหรือหากำไร เป็นต้น ซึ่งการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ดังกล่าวนี้ มหาวิทยาลัยในต่างประเทศมักจะทำความตกลงกับนิสิตนักศึกษาโดยมีข้อตกลงในลักษณะทำนองว่า “ นิสิตนักศึกษาอนุญาตให้ทางมหาวิทยาลัยสามารถใช้ประโยชน์จากการสร้างสรรค์ดังกล่าว” โดยที่ทางมหาวิทยาลัยไม่ต้องเสียค่าสิทธิ ให้แก่นิสิตนักศึกษาแต่อย่างใด (Royalties Free) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการตอบแทนแก่ทางมหาวิทยาลัยที่เป็นผู้มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ดังกล่าวขึ้นมา นอกจากนี้ ในการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์นั้น มักจะเป็นการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ประเภท non – exclusive licensing** ที่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์นั้นไม่สามารถที่จะถอนคืนการอนุญาตได้อีกด้วย (Irrevocable License) กล่าวคือ มหาวิทยาลัยมีสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาได้ตลอดอายุแห่งความคุ้มครองของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่จะให้ความคุ้มครองงานประเภทนั้นๆ เจ้าของลิขสิทธิ์(นิสิตนักศึกษา)ไม่สามารถที่จะยกเลิกหรือเพิกถอนการอนุญาตดังกล่าวได้ เว้นเสียแต่จะได้รับความยินยอมจากมหาวิทยาลัยในฐานะเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ (รายละเอียดเกี่ยวกับตัวอย่างสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่างประเทศ : โปรดดูภาคผนวก ญ.ร.ฐ.ท) แต่สำหรับกรณีวิทยานิพนธ์ที่มีที่มาจากงานโครงการวิจัยนั้น ส่วนมากมหาวิทยาลัยต่างประเทศมักจะกำหนดให้ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ตกเป็นของตน ดังนั้น ปัญหาเรื่องการอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์จึงไม่เกิดขึ้นในกรณีดังกล่าว

* สัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ (Licensing) คือ ข้อตกลงที่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ (licensor) ยินยอมให้บุคคลอื่น (licensee) ได้ใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งสิทธิในการอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์นั้น เป็นสิทธิของผู้เป็นเจ้าของที่จะสามารถมีสิทธิหาประโยชน์ตอบแทนจากผลงานสร้างสรรค์ของตนโดยจะได้รับค่าตอบแทนในรูปของค่าสิทธิ (Royalty)

** If you grant a non-exclusive right to do something with your work , you may continue to use your work in that way yourself and you can also grant other people non-exclusive licenses to use your work in that way. (สัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์แบบที่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ยังคงสามารถอนุญาตให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ของตนได้ แม้ว่า จะได้ทำการอนุญาตให้บุคคลอีกคนหนึ่งมีสิทธิใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ของตนแล้วก็ตาม)

สำหรับประเทศไทย ในเรื่องเกี่ยวกับการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์นั้น เนื่องจาก ยังไม่สามารถที่จะหาข้อสรุปที่แน่นอนได้ว่า ใครสมควรที่จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ที่แท้จริงระหว่างนิสิตนักศึกษากับทางมหาวิทยาลัย ดังนั้น การทำสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์จึงยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่า บุคคลใดจะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ดังกล่าวเพราะตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ บุคคลผู้ที่จะมีสิทธิในการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ได้นั้น มีแค่เพียง บุคคลผู้ที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์เท่านั้น